

Text

The following are the significant variations in this edition from the Teubner text of M. Ihm (Stuttgart, 1908), with a note of the source of those not appearing in Ihm's apparatus criticus. Minor alterations of spelling (e.g. Messalla for Messala) and punctuation, or expansions of abbreviations (e.g. s(enatus) c(onsultum)) are not listed.

Reference	Ihm	This edition
10.2	translativum	tralaticium
17.2	T. Domitium	Cn. Domitium (<i>Shuckburgh</i>)
17.3	†ad desideria	desideria
17.5	Caesare patre	Caesare
31.5	ad illorum (<...>) velut ad exemplar	ad illorum velut exemplar
32.3	tricensimo	vicesimo quinto
38.2	virili toga	virili toga sumpta
40.5	circave	circove
41.2	undecimo	†undecimo (see 41.2 n.)
43.1	histriones (<...> non in foro	histriones. (Circensibus ludis gladiatoris muneribus frequentissime editis interiecit pler- umque bestiarum African- arum venationes) non in foro
53.2	adoperta	adaperta
58.2	laeta huic	laeta huic (urbi)
63.1	genero	generum (<i>Carter</i>)
67.2	ei fregit	effregit
69.2	uxor mea est	uxor mea est? (<i>Kraft</i>)
71.3	aleatorum	aleatorium
72.1	constat	fuisse constat
72.2	technyphion	ΤΕΧΝΟΦΩΝ
76.1	bibulum	bubulum
79.2	†etiam memoriam	et a memoria
83	†sestertio	segestri (<i>Carter</i>)
96.1	at (que) exitum praesagiente.	et exitum praesagiente. Philippis
98.3	<...> Philippos rerumque (<...> missilia	rerumque (omnium) missilia
98.4	consueverat	consueverat

C. SUETONI TRANQUILLI

D E V I T A C A E S A R U M

LIBER II: DIVUS AUGUSTUS

- 1:1 Gentem Octaviam Velitris praecipuam olim fuisse multa declarant. nam et vicus celeberrima parte oppidi iam, pridem Octavius vocabatur et ostendebatur ara Octavio consecrata, qui bello dux finitimo, cum forte Marti rem divinam faceret, (nuntiata repente hostis incursione) semicruda exta raptam foco prosecuit, atque ita proelium ingressus victor redit. decretum etiam publicum exstabat, quo cavebatur ut in posterum quoque simili modo extra Marti redderentur, reliquaeque ad Octavios referrentur.
- 2:1 ea gens a Tarquinio Prisco rege inter minores gentis adlecta in senatum, mox a Servio Tullio in patricias tracta, procedente tempore ad plebem se contulit, ac rursus magno intervallo per Divum Iulium in patriciatum redit. primus ex hac magistratum populi suffragio cepit
- 2:2 C. Rufus. is quaestorius Gnaeus et Galum procreavit, a quibus duplex Octaviorum familia defluxit condicione diversa, siquidem Gnaeus et deinceps ab eo reliqui omnes functi sunt honoribus summis; at Gaius eiusque posterius seu fortuna seu voluntate, in equestri ordine constiterunt usque ad Augusti patrem. proavus Augusti secundo Funico bello stipendia in Sicilia tribunus militum fecit Aemilio Papo imperatore. avus municipalibus magistratibus contentus abundante patrimonio tranquillissime senuit.
- 2:3 sed haec alii; ipse Augustus nihil amplius quam equestria familia ortum se scribit veterem ac locupletem, et in qua primus senator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proavum exprobrat, restionem e pago Thurino, avum argentarium. nec quicquam ultra de paternis Augusti maioribus

repperi.

- 3:1 C. Octavius pater a principio aetatis et re et existimazione magna fuit, ut eundem mirer hunc quoque a nonnullis argentarium atque etiam inter diviores operasque campestris proditum; amplis enim innutritus opibus, honores et adeptus est facile et egregie administravit. ex praetura Macedoniae sortitus, fugitivos, residuum Spartaci et Catilinae manum, Thurinum agrum tenentis in itinere delevit, (negotio sibi in senatu extra ordinem dato.) provinciae praefuit non minore iustitia quam fortitudine; namque (Bessis ac Thracibus magno proelio fuis), ita socios tractavit, ut epistulae M. Ciceronis extent quibus Quintum fratrem, eodem tempore parum secunda fama proconsulatum Asiae administrantem, hortatur et monet, imitetur in promerendis sociis vicinum suum Octavium. decedens Macedonia, prius quam profiteri se candidatum consulatus posset, mortem obiit repentina, superstitibus liberis Octavia maiore, quam ex Ancharia, et Octavia minore item Augusto, quos ex Atia tulerat. Atia M. Atio Balbo et Iulia, sorore C. Caesaris, genita est. Balbus, paterna stirpe Aricinus, multis in familia senatoriis imaginibus, a matre Magnum Pompeium artissimo contingebat gradu functusque honore praeturae (inter vigintiviros agrum Campanum plebi Iulia maternam Augusti originem, proavum eius Afri generis fuisse et modo unguentariam tabernam modo pistrinum Ariciae exercuisse obicit. Cassius quidem Parmensis quadam epistula non tantum ut pistoris, sed etiam ut nummulari nepotem sic taxat Augustum: 'materna tibi farina est ex crudissimo Ariciae pistrino: hanc finxit manibus collybo decoloratis Nerulonensis mensarius'.
 5:1 natus est Augustus M. Tullio Cicerone C. Antonio coss. IX Kal. Octob., paulo ante solis exortum, regione Palati, ad Capita Bubula, ubi nunc sacrarium habet, aliquanto post quam excessit constitutum. nam ut senatus actis continetur,

- cum C. Laetorius, adulescens patricii generis, in deprecanda graviore adulterii poena praeter aetatem atque natales hoc quoque patribus conscriptis allegaret, esse possessorem ac velut aedituum soli, quod primum Divus Augustus nascens attigisset, peteretque donari quasi proprio suo ac peculiari deo, decretum est ut ea pars domus consecraretur. nutrimentorum eius ostenditur adhuc locus in avito suburbano iuxta Velitras permodicus et cellae penuariae instar, tenetque vicinitatem opinio tamquam et natus ibi sit. huc introire nisi necessario et caste religio est, concepta opinione veteri, quasi temere adeuntibus horror quidam et metus obiciatur, sed et mox confirmata. nam cum possessor villae novus seu forte seu temptandi causa cubitum se eo contulisset, evenit ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita vi et incerta paene semianimis cum strato simul ante fores inveniretur.
 7:1 infanti cognomen Thurino inditum est, in memoriam maiorum originis, vel quod regione Thurina recens (eo nato) pater Octavius adversus fugitivos rem prospere gesserat. Thurinum cognominatum satis certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculam eius aeream veterem, ferreis et paene iam exolescentibus litteris hoc nomine inscriptam, quae dono a me principi data inter cubiculi Lares colitur. sed et a M. Antonio in epistulis per contumeliam saepe Thurinus appellatur, et ipse nihil amplius quam mirari se rescribit, pro obprobrio sibi prius nomen obici. postea Gai Caesaris et deinde Augusti cognomen assumpsit, alterum testamento maioris avunculi, alterum Munati Planci sententia, cum, quibusdam censentibus Romulum appellari oportere quasi et ipsum conditorem urbis, praevaluisset, ut Augustus potius vocaretur, non tantum novo sed etiam ampliore cognomine, quod loca quoque religiosa et in quibus (augurato) quid consecratur augusta dicantur, ab aucto vel ab avium gestu gustuve, sicut etiam Ennius docet scribens: augusto augurio postquam incluta condita Roma est.

- 8:1 quadrimus patrem amisit. duodecimum annum agens aviam Iuliam defunctam pro contione laudavit. quadriennio post (virili toga sumpta) militaribus donis triumpho Caesaris Africano donatus est, quamquam experts belli propter aetatem. profectum mox avunculum in Hispanias adversus Cn. Pompei liberos, vixdum firmus a gravi valitudine, per infestas hostibus vias paucissimis comitibus (naufragio etiam facto) subsecutus, magnopere demeruit, approbata cito etiam morum indole super itineris industriam.
- 8:2 Caesare post receptas Hispanias expeditionem in Dacos et inde in Parthos destinante, praemissus Apollonium studiis vacavit. utque primum occisum eum heredemque se comperit, diu cunctatus an proximas legiones imploraret, id quidem consilium ut praiceps in maturumque omisit. ceterum urbe repetita hereditatem adiit, dubitante matre, vitrico vero Marcio Philippo consulari multum dissuadente. 8:3 atque ab eo tempore exercitibus comparatis primum cum M. Antonio M. que Lepido, deinde tantum cum Antonio per duodecim fere annos, novissime per quattuor et quadraginta solus rem publicam tenuit.
- 9:1 proposita vitae eius velut summa, partes singillatim neque per tempora sed per species exsequar, quo distinctius demonstrari cognoscique possint.
- bella civilia quinque gessit: Mutinense, Philippense, Perusinum, Siculum, Actiacum; e quibus primum ac novissimum adversus M. Antonium, secundum adversus Brutum et Cassium, tertium adversus L. Antonium triumviri fratrem, quartum adversus Sextum Pompeium Cn. filium. omnium bellorum initium et causam hinc sumpsit: nihil convenientius ducens quam necem avunculi vindicare tuerique acta, confestim ut Apollonia rediit, Brutum Cassiumque et vi necopinantis et (quia provisum periculum subterfugerant) legibus adgredi reosque caedis absentis deferre statuit. ludos autem

- victoriae Caesaris, non audentibus facere quibus optigerat id munus, ipse edidit. et quo constantius cetera quoque exqueretur, in locum tr. pl. forte demortui candidatum se ostendit, quamquam patricius necdum senator. sed adversante conatibus suis M. Antonio consule, quem vel praecipuum adiutorem speraverat, ac ne publicum quidem et tralaticium ius ulla in re sibi sine pactione gravissimae mercedis impertiente, ad optimates se contulit, quibus eum invisum sentiebat, maxime quod D. Brutum obsessum Mutinae provincia a Caesare data et per senatum confirmata expellere armis niteretur. hortantibus itaque nonnullis pefcussores ei subornavit, ac fraude deprehensa periculum in vicem metuens veteranos simul in suum ac rei publicae auxilium quanta potuit largitione contraxit; iussusque comparato exercitui pro praetore praesesse et cum Hirtio ac Pansa, qui consulatum susceperant, D. Bruto opem ferre, denandatum bellum tertio mense confecit duobus proeliis.
- 10:4 priore Antonius fugisse eum scribit ac sine paludamento equoque post biduum demum apparuisse, sequenti satis constat non modo ducis, sed etiam militis functum munere atque in media dimicatione, aquilifero legionis suae gravitate cum Hirtius in acie, Pansa paulo post ex vulnere perissent rumor increbruit ambos opera eius occisos, ut Antonio fugato, re publica consulibus orbata, solus victores exercitum occuparet. Pansae quidem adeo suspecta mors fuit, ut Glymedicus custoditus sit, quasi venenum vulnere indidisset. adicit his Aquilius Niger, alterum e consulibus Hirtium in pugnae tumultu ab ipso interemptum. sed ut cognovit Antonium post fugam a M. Lepido receptum ceterosque duces et exercitus consentire pro partibus, causam optinatum sine cunctatione deseruit, ad praetextum mutatae voluntatis dicta factaque quorundam calumniatus, quasi alii se pueri alii ornandum tollendumque iactassent, ne aut sibi aut veteranis par gratia referretur. et quo magis paenitentij

prioris sectae approbaret, Nursinos grandi pecunia et quam pendere nequirent multatos extorres oppido egit, quod Mutinensi acie interemptorum civium tumulo publice extructo ascripserant, pro libertate eos occubuisse.

13:1 inita cum Antonio et Lepido societate, Philippense quoque bellum, quamquam invalidus atque aeger, duplici proelio transegit, quorum priore castris exutus vix ad Antoni cornu fuga evaserat. nec successum victoriae moderatus est, sed capite Bruti Romam misso, ut statuae Caesaris subiceretur, in splendidissimum quemque captivum non sine verborum concantumelia saeviit; ut quidem uni suppliciter sepulturam precanti respondisse dicatur iam istam volucrum fore potestatem; alios, patrem et filium, pro vita rogantis sortiri vel micare iussisse, ut alterutri concederetur, ac spectasse utrumque morientem, cum patre, quia se optulerat, occiso filius quoque voluntariam occubisset necem. quare ceteri, in his M. Favonius ille Catonnis aemulus, cum caternati producerentur, imperatore Antonio honorifice salutato, hunc foedissimo convicio coram prosciderunt.

13:2 partitis post victoriam officiiis, cum Antonius Orientem ordinandum, ipse veteranos in Italiam reducendos et municipalius agris conlocandos recepisset, neque veteranorum neque possessorum gratiam tenuit, alteris pelli se, alteris

14:1 non pro spe meritum tractari querentibus. quo tempore L. Antonium fiducia consulatus, quem gerebat, ac fraternae potentiae res novas molientem confugere Perusiam coegit et ad deditionem fame compulsi, non tamen sine magnis suis et ante bellum et in bello discriminiibus. nam cum spectaculo ludorum gregarium militem in quattuordecim ordinibus sedentem excitari per apparitorem iussisset, rumore ab obtreccatoribus dilato quasi eundem mox et discruciatum necasset, minimum afuit quin periret concursu et indignatione turbatae militaris. saluti fuit, quod qui desiderabatur repente comparuit incolumis ac sine iniuria. circa Perusinum autem murum sacrificans paene interceptus est a manu

15:1 gladiatorum, quae oppido eruperat. Perusia capta in plurimos animadvertit, orare veniam vel excusare se conantibus una voce occurrens moriendum esse. scribunt quidam, trecentos ex dediticiis electos utriusque ordinis ad aram Divo Iulio extructam Idibus Martiis hostiarum more mactatos. extiterunt qui traderent, conpecto eum ad arma isse, ut occulti adversarii et quos metus magis quam voluntas contineret, facultate L. Antoni ducis praebita, detegerentur devictisque is et confiscatis, promissa veteranis praemia persolverentur.

16:1 Siculum bellum incohavit in primis, sed diu traxit intermissum saepius, modo reparandarum classium causa, quas tempestatibus duplici naufragio et quidem per aestatem amiserat, modo pace facta, flagitante populo ob interclusos commeatus famemque ingravescentem; donec navibus ex integro fabricatis ac viginti servorum milibus manumissis et ad remum datis, portum Iulium apud Baias, inmisso in Lucrinum et Avernum lacum mari, effecit. In quo cum hieme tota copias exercuisset, Pompeium inter Mylas et Naulochum superavit, sub horam pugnae tam arto repente somno devinctus, ut ad dandum signum ab amicis

16:2 excitaretur. unde praebitam Antonio materiam putem exprobrandi ne rectis quidem oculis eum aspicere potuisset instructam aciem, verum supinum, caelum intuentem, stupidum cubuisse, nec prius surrexisse ac militibus in conspectum venisse quam a M. Agrippa fugatae sint hostium naves. alii dictum factumque eius criminantur, quasi classibus tempestate perditis exclamaverit etiam invito Neptuno victoriam se adepturum, ac die circensium proximo

16:3 imo sollemni pompae simulacrum dei detraxerit. nec temere plura ac maiora pericula ullo alio bello adit. traiecto in Siciliam exercitu, cum partem reliquam copiarum continententi repeteret, oppressus ex improviso a Demochare et Apollophane praefectis Pompei, uno demum navigio aeger rime effugit. iterum cum praeter Locros Regium pedibus

iret et prospectis biremibus Pompeianis terram legentibus, suas ratus, descendisset ad litus, paene exceptus est. tunc etiam per devios tramites refugientem servus Aemili Pauli comitis eius, dolens proscriptum olim ab eo patrem Paulum et quasi occasione ultionis oblata, interficere conatus est.

16:4 post Pompei fugam collegarum alterum M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium evocarat, superbientem viginti legionum fiducia summasque sibi partes terrore et minis vindicantem spoliavit exercitu supplicemque concessa vita Circeios in perpetuum relegavit.

17:1 M. Antonii societatem semper dubiam et incertam reconciliationibusque variis male fociatam abruptit tandem, et quo magis degenerasse eum a civili more approbaret, testamentum, quod is Romae, etiam de Cleopatra liberis inter heredes nuncupatis, reliquerat, aperiendum recitandumque pro contione curavit. remisit tamen hosti iudicato necessitudines amicosque omnes, atque inter alios C. Sossium et Cn. Domitium tunc adhuc consules. Bononiensibus quoque publice, quod in Antoniorum clientela antiquitus erant, gratiam fecit coniurandi cum tota Italia pro partibus suis. nec multo post navali proelio apud Actium vicit, in serum dimicatione protracta, ut in nave victor pernoctaverit.

17:3 ab Actio cum Samum in hiberna se recepisset, turbatus nuntiis de seditione praemia et missionem poscentium, quos ex omni numero confecta victoria Brundisium praemisera, repetita Italia, tempestate in traiectu bis conflictatus (primo inter promuntoria Peloponnesi atque Aetoliae, rursum circa montes Ceraunios, utriusque parte liburnicarum demersa, simul eius, in qua vehebatur, fuis armentis et gubernaculo diffracto) nec amplius quam septem et viginti dies, donec desideria militum ordinarentur, Brundisii commoratus, Asiae Syriaeque circuitu Aegyptum petit obessaque Alexandria, quo Antonius cum Cleopatra confugerat, brevi potitus est. et Antonium quidem, seras condiciones

pacis temptantem, ad mortem adegit viditque mortuum. Cleopatrae, quam servatam triumpho magnopere cupiebat, etiam psyllos admovit, qui venenum ac virus exurgerent, quod perisse morsu aspidis putabatur. ambobus communem sepulturae honorem tribuit ac tumulum ab ipsis incohatum perfici iussit. Antonium iuvenem, maiorem de duobus Fulvia genitis, simulacro Divi Iuli, ad quod post multas et irritas preces confugerat, abreptum interemit. item Caesarionem, quem ex Caesare Cleopatra concepisse praedicabat, retractum e fuga supplicio adfecit. reliquos Antonii reginaeque communes liberos non secus ac necessitudine iunctos sibi et conservavit et mox pro condicio cuiusque sustinuit ac fovit. per idem tempus conditorum et corpus Magni Alexandri, cum prolatum e penetrali subiecisset oculis, corona aurea imposita ac floribus aspersionis veneratus est, consultusque, num et Ptolemaeum inspicere vellet, regem se voluisse ait videre, non mor tuo. Aegyptum in provinciae formam redactam ut feracior habilioremque annonae urbanae redderet, fossas omnibus, in quas Nilus exaestuatur, oblimitas longa vetustate militari opere deterisit. quoque Actiatae victoriae memo celebratior et in posterum esset, urbem Nicopolim apud Actium condidit ludosque illic quinquennales constituit et ampliato veteri Apollinis templo locum castrorum, quibus fuerat usus, exornatum navalibus spoliis Neptuno ac Marti consecravit.

17:5 tumultus posthac et rerum novarum initia coniuratione que complures, prius quam invalescerent indicio detectas compressit alias alio tempore: Lepidi iuvenis, deinde Varronis Murenae et Fanni Caepionis, mox M. Egnati, exin Plauti Rufi Lucique Pauli progeneri sui, ac praeter has L. Audasi, falsarum tabularum rei ac neque aetate neque corpore integri, item Asini Epicadi ex gente Parthina ibridae, ad extremum Telephi, mulieris servi nomenclatoris. nam ne ultimae quidem sortis hominum conspiratio

19:1

19:2 et periculo caruit. Audasius atque Epicadus Iuliam filiam et Agrippam nepotem ex insulis, quibus continebantur, rapere ad exercitus, Telephus quasi debita sibi fato dominatione et ipsum et senatum adgredi destinant. quin etiam quondam iuxta cubiculum eius lixa quidam ex Illyrico exercitu, ianitoribus deceptis, noctu deprehensus est cultro venatorio cinctus, impone mentis an simulata dementia, incertum; nihil enim exprimi quaestione potuit.

20:1 externa bella duo omnino per se gessit, Delmaticum adulescens adhuc, et Antonio devicto Cantabricum. Delmatico etiam vulnera exceperit, una acie dextrum genu lapide ictus, altera et crus et utrumque brachium ruina pontis consauciat. reliqua per legatos administravit, ut tamen quibusdam Pannonicis atque Germanicis aut interveniret aut non longe abesset, Ravennam vel Mediolanium vel Aquileiam usque ab urbe progrediens. domuit autem partim ductu partim auspiciis suis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Delmatiam cum Illyrico omni, item Raetiam et Vindelicos ac Salassos, gentes Inalpinas. coercuit et Dacorum incursionses, tribus eorum ducibus cum magna copia caesis, Germanosque ultra Albim fluvium summovit, ex quibus Suebos et Sigambros dedentis se traduxit in Galliam atque in proximis Rheno agris conlocavit. alias item nationes male quietas

21:2 ad obsequium redegit. nec ulli genti sine iustis et necessariis causis bellum intulit, tantumque afruit a cupiditate quoquo modo imperium vel bellicam gloriam augendi, ut quorundam barbarorum principes in aede Martis Uitoris iurare coegerit mansuros se in fide ac pace quam peterent, a quibusdam vero novum genus obsidum, feminas, exigere temptaverit, quod negligere marum pignora sentiebat; et tamen potestatem semper omnibus fecit, quotiens vellent, obsides recipiendi. neque aut crebrius aut perfidiosius rebellantis graviore umquam ultus est poena, quam ut captivos sub lege venundaret, ne in vicina regione servirent neve intra

21:3 tricensimum annum liberarentur. qua virtutis moderationisque

fama Indos etiam ac Scythas, auditu modo cognitos, pellexit ad amicitiam suam populique Romani ultro per legatos petendam. Parthi quoque et Armeniam vindicanti facile cesserunt et signa militaria, quae M. Crasso et M. Antonio ademerant, repositi reddiderunt obsidesque insuper optulerunt, denique, pluribus quondam de regno concertantibus, nonnisi ab ipso electum probaverunt.

22:1 Ianum Quirinum, semel atque iterum a condita urbe ante memoriam suam clausum, in multo breviori temporis spatio terra marique pace parta ter clusit. bis ovans ingressus est urbem, post Philippense et rursus post Siculum bellum.

23:1 curulis triumphos tris egit, Delmaticum, Actiacum, Alexandrinum, continuo triduo omnes graves ignominias cladesque duas omnino nec alibi quam in Germania accepit, Lollianam et Varianam, sed Lollianam maioris infamiae quam detrimenti, Varianam paene exitiabilem, tribus legionibus cum duce

legatisque et auxiliis omnibus caesis. hac nuntiata excubias per urbem indixit, ne quis tumultus existeret, et praesidibus provinciarum propagavit imperium, ut a peritis

23:2 et assuetis socii continerentur. vovit et magnos ludos Iovi Optimo Maximo, si res p. in meliorem statum vertisset: quod factum Cimbrico Marsicoque bello erat. adeo denique consternatum ferunt, ut per continuos menses barba capilloque summisso caput interdum foribus illideret, vociferans: 'Quintili Vare, legiones redde!' diemque cladis quotannis maestum habuerit ac lugubrem.

24:1 in re militari et commutavit multa et instituit, atque etiam ad antiquum morem nonnulla revocavit. disciplinam severissime rexit: ne legatorum quidem cuiquam, nisi gravate hibernisque demum mensibus, permisit uxorem intervisere. equitem Romanum, quod duobus filiis adulescentibus causa detrectandi sacramenti pollices amputasset, ipsum bonaque subiecit hastae; quem tamen, quod imminere emptioni publicanos videbat, liberto suo addixit, ut relegatum in agros pro libero esse sineret. decimam legionem contumacius

parentem cum ignominia totam dimisit, item alias immodeste missionem postulantem citra commoda emeritorum praemiorum exauctoravit. cohortes, si quae cessissent loco, decimatas hordeo pavit. centuriones statione deserta, itidem ut manipulares, capitali animadversione punit, pro cetero delictorum genere variis ignominis adfecit, ut stare per totum diem iuberet ante praetorium, interdum tunicatos distinctosque, nonnumquam cum decampedis, vel etiam caespitem portantes. neque post bella civilia aut in contione aut per edictum ullos militum commilitones appellabat, sed milites, ac ne a filiis quidem aut privignis suis imperio praeditis aliter appellari passus est, ambitiosius id existimans, quam aut ratio militaris aut temporum quies aut sua domusque suae maiestas postulare. libertino milite, praetoriam Romae incendiorum causa et si tumultus in graviore annona metueretur, bis usus est: semel ad praesidium coloniarum Illyricum contingendum, iterum ad tutelam ripae Rheni fluminis; eosque, servos adhuc viris feminisque peunosioribus indictos ac sine mora manumissos, sub priore vexillo habuit, neque aut commixtos cum ingenuis aut eodem modo armatos.

dona militaria, aliquanto facilius phaleras et torques, quicquid auro argentoque constaret, quam vallares ac murales coronas, quae honore praecellerent, dabat; has quam parcessime et sine ambitione ac saepe etiam caligatis tribuit. M. Agrippam in Sicilia post navalem victoriam caeruleo vexillo illo donavit. solos triumphales, quamquam et socios expeditionum et participes victoriarum suarum, numquam donis impertendos putavit, quod ipsi quoque ius habuissent tribuendam festinationem temeritatemque convenire arbitrabatur. crebro itaque illa iactabat: σπεύθε βραδέως, ἀφάλης γὰρ ἐστὶ ἀμείνων ἢ θρασὺς σιτραηλάτης; et 'sat celeriter fieri quidquid fiat satis bene'. proelium quidem aut bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cum maior emolumentum spes

quam damni metus ostenderetur. nam minima commoda non minime sectantis discrimine similes aiebat esse aureo hamo piscantibus cuius abrupti damnum nulla captura pensari posset.

26:1 magistratus atque honores et ante tempus et quosdam novi generis perpetuosque cepit. consulatum vicesimo aetatis anno invasit, admotis hostiliter ad urbem legionibus, missisque qui sibi nomine exercitus deposederent; cum quidem cunctante senatu Cornelius centurio, princeps legionis, relecto sagulo ostendens gladii capulum, non dubitasset in curia dicere: 'hic faciet, si vos non feceritis'. 26:2 secundum consulatum post novem annos, tertium anno interiecto gessit, sequentis usque ad undecimum continuavit, multisque mox, cum deferrentur, recusatis duodecimum magno, id est septemdecim annorum, intervallo et rursus tertium decimum biennio post ultro petit, ut Gaium et Lucium filios amplissimo praeditus magistratu suo quemque tirocinio deduceret in forum. quinque medios consulatus a sexto ad decimum annos gessit, ceteros aut novem aut sex aut quatuor aut tribus mensibus, secundum vero paucissimis horis. nam die Kal. Ian. cum mane pro aede Capitolini Iovis paululum curuli sella praesedisset, honore abiit suffecto alio in locum suum. nec omnes Romae, sed quartum consulatum in Asia, quintum in insula Samo, octavum et nonum Tarracone iniit.

27:1 triumphatum rei p. constituendae per decem annos administravit; in quo restitit quidem aliquamdiu collegis ne qua fieret proscriptio, sed inceptam utroque acerbius exercuit. namque illis in multorum saepe personam per gratiam et preces exorabilibus, solus magnopere contendit ne cui parceretur, proscriptisque etiam C. Toranium tutorem suum, eundem collegam patris sui Octavi in aeditate.

27:2 Iulius Saturninus hoc amplius tradit, cum peracta proscriptione M. Lepidus in senatu excusasset praeterita et spem clementiae in posterum fecisset, quoniam satis poenarum

exactum esset, hunc e diverso professum ita modum se pro-
scribendi statuisset, ut omnia sibi reliquerit libera. in
cuius tamen pertinaciae paenitentiam postea T. Vinium Philo-
poemenem, quod patronum suum proscriptum celasse olim dic-
27:3 eretur, equestri dignitate honoravit. in eadem hac potestate
multiplici flagravat invidia. nam et Pinarium equitem R.,
cum (contionante se) admissa turba paganorum) apud milites
subscribere quaedam animadvertisset, curiosum ac specula-
torem ratus, coram confodi imperavit; et Tedium Afrum con-
sulem designatum, quia factum quoddam suum maligno sermone
carpsisset, tantis conterruit minis, ut is se praecipit-
27:4 averit; et Quintum Gallium praetorem, in officio saluta-
tionis tabellas duplices veste tectas tenentem, suspicatus
gladium occulere, nec quidquam statim, ne aliud inveniretur,
ausus inquirere, paulo post per centuriones et milites
raptum e tribunali, servilem in modum torsit ac fatentem
nihil iussit occidi, (prius oculis eius sua manu effossis)
quem tamen scribit conloquio petito insidiatum sibi con-
iectumque a se in custodiam, deinde urbe interdicta dimissum,
27:5 naufragio vel latronum insidiis perisse. tribuniciam pot-
estatem perpetuam recepit, in qua semel atque iterum per
singula lustra collegam sibi cooptavit. recepit et morum
legumque regimen aequae perpetuum, quo iure, quamquam sine
censurae honore, census tamen populi ter egit: primum ac
tertium cum collega, medium solus.

28:1 de reddenda re publica bis cogitavit: primum post op-
pressum statim Antonium, memor obiectum sibi ab eo saepius,
quasi per ipsum stare ne redderetur; ac rursus taedio diu-
turnae valitudinis, cum etiam magistratibus ac senatu donum
accitis rationarium imperii tradidit. sed reputans, et se
privatum non sine periculo fore et illam plurimum arbitrio
temere committi, in retinenda perseveravit, dubium eventum
28:2 meliore an voluntate. quam voluntatem, cum prae se iden-
tidem ferret, quodam etiam edicto his verbis testatus est:
'ita mihi salvam ac sospitem rem publicam sistere in sua

ferre per se. h. n. n. n. public

sede liceat, atque eius rei fructum percipere, quem peto,
ut optimi status auctor dicar, et moriens ut feram mecum
spem, mansura in vestigio suo fundamenta rei publicae quae
iecero'. fecitque ipse se compotem voti, nisus omni modo,
ne quem novi status paeniteret.

28:3 urbem, neque pro maiestate imperii ornata et inunda-
tionibus incendiisque obnoxiam, excoluit adeo, ut iure sit
gloriatu marmoream se relinquere, quam latericiam accep-
isset. tutam vero, quantum provideri humana ratione pot-
29:1 uir, etiam in posterum praestitit. publica opera plurima
extruxit, e quibus vel praecipua: forum cum aede Martis
Ultoris, templum Apollinis in Palatio, aedem Tonantis Iovi
in Capitolio. fori extruendi causa fuit hominum et iudic-
iorum multitudo, quae videbatur non sufficientibus duobus
etiam tertio) indignere; itaque festinatius (necdum perfecta
Martis aede) publicatum est, cautumque ut separatim in eo
29:2 publica iudicia et sortitiones iudicum fierent. aedem
Martis bello Philippensi, pro ultione paterna suscepto,
voverat; sanxit ergo, ut de bellis triumphisque hic con-
suleretur senatus, provincias cum imperio petituri hinc
deducerentur, quique victores redissent, huc insignia
29:3 triumphorum conferrent. templum Apollinis in ea parte
Palatinae domus excaevit, quam fulmine ictam desiderari
a deo haruspices pronuntiarant; addidit porticus cum
bibliotheca Latina Graecaque, quo loco iam senior saepe
etiam senatum habuit decuriasque iudicum recognovit. Ton-
anti Iovi aedem consecravit liberatum iter lecticam eius
peditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam eius
fulgur praestrinxisset servumque praeucentem exanimasset.

29:4 quaedam etiam opera sub nomine alieno, nepotum scilicet
et uxoris sororisque, fecit, ut porticum basilicamque Gai
et Luci, item porticus Liviae et Octaviae theatrumque
Marcelli. sed et ceteros principes viros saepe hortatus
est, ut pro facultate quisque monumentis vel novis vel
29:5 refectis et excultis urbem adornarent. multaque a multis

tunc extracta sunt, sicut a Marcio Philippo aedes Herculis Musarum, a L. Cornificio aedes Dianae, ab Asinio Pollione atrium Libertatis, a Munatio Planco aedes Saturni, a Cornelio Balbo theatrum, a Statilio Tauro amphitheatrum, a M. vero Agrippa complura et egregia.

30:1 spatium urbis in regiones vicosque divisit instituitque, ut illas annui magistratus sortito tuerentur, hos magistris e plebe cuiusque vicinia lecti. adversus incendia excubias nocturnas vigilesque commentus est; ad coerendas inundationes alveum Tiberis laxavit ac repurgavit, completum olim ruderibus et aedificiorum prolationibus coartatum. quo autem facilius undique urbs adiretur, (desumpta sibi Flaminia via Arimino tenus munienda) reliquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia sternendas distribuit.

30:2 aedes sacras vetustate conlapsas aut incendio absumptas refecit easque et ceteras opulentissimis donis adornavit,

ut qui in cellam Capitolini Iovis ^{16,000} sedecim milia pondo auri gemmasque ac margaritas ^{50,000,000} quingenties sestertium una donatione contulerit. postquam vero pontificatum maximum, quem numquam vivo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit,

31:1 quidquid fatidicorum librorum Graeci Latiniue generis (nulis vel parum idoneis auctoribus) vulgo ferebatur, supra duo milia contracta undique crenavit ac solos retinuit Silyllinos, hos quoque (dilectu habito) condiditque duobus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi. annum a Divo Iulio ordinatum, sed postea negligentia conturbatum atque confusum, rursus ad pristinam rationem redegit; in cuius ordinatione Sextilem mensem e suo cognomine nuncupavit, magis quam Septembrem quo erat natus, quod hoc sibi et primus consulatus et insignes victoriae optigissent.

31:2 sacerdotum et numerum et dignitatem sed et commoda auxit, praecipue Vestalium virginum. cumque in demortuae locum aliam capi oporteret, ambirentque multi ne filias in sortem darent, adiuravit, si cuiusquam neptium suarum competeret aetas, oblaturum se fuisse eam. nonnulla etiam ex antiquis

31:3 caerimonis paulatim abolita restituit, ut Salutis augurium, Diale flaminium, sacrum Luperciale, ludos saeculares et Com-pitalicios. Lupercalibus vetuit currere inberbes, item saecularibus ludis iuvenes utriusque sexus prohibuit ullum nocturnum spectaculum frequentare nisi cum aliquo maiore natu propinquorum. Compitales Lares ornari bis anno insti-tuit, vernis floribus et aestivis.

31:5 proximum a dis immortalibus honorem memoriae ducum prae-stitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum redidissent. itaque et opera cuiusque manentibus titulis restituit et statuas omnium triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicavit, professorus edicto commentum id se, ut ad illorum velut exemplar et ipse, dum viveret, et insequentium aetatum principes exigerentur a civibus.

Pompei quoque statuum contra theatri eius regiam marmoreo Iano superposuit, translata e curia, in qua C. Caesar fuerat occisus.

32:1 pieraque pessimi exempli in perniciem publicam aut ex consuetudine licentiaque bellorum civilium duraverant aut per pacem etiam extiterant; nam et grassatorum plurimi palam se ferebant succincti ferro, quasi tuendi sui causa, et rapti per agros viatores sine discrimine liberi servi-que ergastulis possessorum suppressantur, et plurimae factiones titulo collegi novi ad nullius non facinoris societatem coibant. igitur grassaturas (dispositis per opportuna loca stationibus) inhibuit, ergastula rescognovit, collegia praeter antiqua et legitima dissolvit. tabulas veterum aerari debitorum, vel praecipuam calumniandi mate-riam, exussit; loca in urbe publica iuris ambigui posses-soribus adiudicavit; diturnorum reorum et ex quorum sordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quaereretur nomina abolevit, condicione proposita, ut si quem quis repetere vellet, par periculum poenae subiret. ne quod autem maleficium negotiumve inopunitate vel mora elaberetur triginta amplius dies, qui honoraris ludis occupabantur,

caerimonis paulatim abolita restituit, ut Salutis augurium, Diale flaminium, sacrum Luperciale, ludos saeculares et Com-pitalicios. Lupercalibus vetuit currere inberbes, item saecularibus ludis iuvenes utriusque sexus prohibuit ullum nocturnum spectaculum frequentare nisi cum aliquo maiore natu propinquorum. Compitales Lares ornari bis anno insti-tuit, vernis floribus et aestivis.

31:5 proximum a dis immortalibus honorem memoriae ducum prae-stitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum redidissent. itaque et opera cuiusque manentibus titulis restituit et statuas omnium triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicavit, professorus edicto commentum id se, ut ad illorum velut exemplar et ipse, dum viveret, et insequentium aetatum principes exigerentur a civibus.

Pompei quoque statuum contra theatri eius regiam marmoreo Iano superposuit, translata e curia, in qua C. Caesar fuerat occisus.

32:1 pieraque pessimi exempli in perniciem publicam aut ex consuetudine licentiaque bellorum civilium duraverant aut per pacem etiam extiterant; nam et grassatorum plurimi palam se ferebant succincti ferro, quasi tuendi sui causa, et rapti per agros viatores sine discrimine liberi servi-que ergastulis possessorum suppressantur, et plurimae factiones titulo collegi novi ad nullius non facinoris societatem coibant. igitur grassaturas (dispositis per opportuna loca stationibus) inhibuit, ergastula rescognovit, collegia praeter antiqua et legitima dissolvit. tabulas veterum aerari debitorum, vel praecipuam calumniandi mate-riam, exussit; loca in urbe publica iuris ambigui posses-soribus adiudicavit; diturnorum reorum et ex quorum sordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quaereretur nomina abolevit, condicione proposita, ut si quem quis repetere vellet, par periculum poenae subiret. ne quod autem maleficium negotiumve inopunitate vel mora elaberetur triginta amplius dies, qui honoraris ludis occupabantur,

32:2 collegia praeter antiqua et legitima dissolvit. tabulas veterum aerari debitorum, vel praecipuam calumniandi mate-riam, exussit; loca in urbe publica iuris ambigui posses-soribus adiudicavit; diturnorum reorum et ex quorum sordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quaereretur nomina abolevit, condicione proposita, ut si quem quis repetere vellet, par periculum poenae subiret. ne quod autem maleficium negotiumve inopunitate vel mora elaberetur triginta amplius dies, qui honoraris ludis occupabantur,

actui rerum accomodavit. ad tris ^{procedit} iudicum ^{decurias} decurias quartam
 addidit ex inferiore censu, quae ducentariorum vocaretur iu-
 dicaretque de levioribus summis. iudices a vicensimo quinto
 aetatis anno adlegit, id est quinquennio maturius quam sole-
 bant. ac (plerisque iudicandi munus detractantibus) vix con-
 cessit ut singulis decuriis per vices annua vacatio esset,
 et ut solitae agi Novembri ac Decembri mense res omitteren-
 tur. ipse ius dixit assidue et in noctem nonnumquam, si
 parum corpore valeret, (lectica pro tribunali collocata) vel
 etiam domi cubans. dixit autem ius non diligentia modo
 summa sed et lenitate, siquidem manifesti parricidii reum,
 ne culleo insueretur, quod nonnisi confessi adficiuntur hac
 poena, ita fertur interrogasse 'certe patrem tuum non occi-
 disti?'. et cum de falso testamento ageretur omnesque sig-
 natores lege Cornelia tenerentur, non tantum duas tabellas,
 damnatoriam et absolutoriam, simul cognoscentibus dedit,
 sed tertiam quoque, qua ignosceretur iis, quos fraude ad
 signandum vel errore inductos constitisset. ^{non parricidii iudicium} appellationes
 quotannis urbanorum quidem litigatorum praetori delegabat
 urbano, ac provincialium consularibus viris, quos singulos
 cuiusque provinciae negotiis praeposuisset.

33:3 leges retractavit et quasdam ex integro sanxit, ut sump-
 tuariam et de adulteriis et de pudicitia, de ambitu, de
 maritandis ordinibus. hanc cum aliquanto severius quam
 ceteras emendasset, prae tumultu recusantium perferre non
 potuit, nisi adempta demum lenitave parte poenarum et vaca-
 tione trienni data auctisque praemiis. sic quoque aboliti-
 onem eius publico spectaculo pertinaciter postulante equite,
 accitos Germanici liberos receptosque partim ad se partim
 in patris gremium ostentavit, manu vultuque significans ne
 gravarentur imitari iuvenis exemplum. cumque etiam in matur-
 itate sponsarum et ^{matrimoniorum} crebra mutatione vim legis
 eludi sentiret, tempus sponsas habendi coartavit, divortiiis
 modum imposuit.

33:2 senatorum affluentem numerum deformi et incondita turba
 33:1 tur. ipse ius dixit assidue et in noctem nonnumquam, si
 parum corpore valeret, (lectica pro tribunali collocata) vel
 etiam domi cubans. dixit autem ius non diligentia modo
 summa sed et lenitate, siquidem manifesti parricidii reum,
 ne culleo insueretur, quod nonnisi confessi adficiuntur hac
 poena, ita fertur interrogasse 'certe patrem tuum non occi-
 disti?'. et cum de falso testamento ageretur omnesque sig-
 natores lege Cornelia tenerentur, non tantum duas tabellas,
 damnatoriam et absolutoriam, simul cognoscentibus dedit,
 sed tertiam quoque, qua ignosceretur iis, quos fraude ad
 signandum vel errore inductos constitisset. appellationes
 quotannis urbanorum quidem litigatorum praetori delegabat
 urbano, ac provincialium consularibus viris, quos singulos
 cuiusque provinciae negotiis praeposuisset.

34:1 leges retractavit et quasdam ex integro sanxit, ut sump-
 tuariam et de adulteriis et de pudicitia, de ambitu, de
 maritandis ordinibus. hanc cum aliquanto severius quam
 ceteras emendasset, prae tumultu recusantium perferre non
 potuit, nisi adempta demum lenitave parte poenarum et vaca-
 tione trienni data auctisque praemiis. sic quoque aboliti-
 onem eius publico spectaculo pertinaciter postulante equite,
 accitos Germanici liberos receptosque partim ad se partim
 in patris gremium ostentavit, manu vultuque significans ne
 gravarentur imitari iuvenis exemplum. cumque etiam in matur-
 itate sponsarum et matrimoniorum crebra mutatione vim legis
 eludi sentiret, tempus sponsas habendi coartavit, divortiiis
 modum imposuit.

34:2 tione trienni data auctisque praemiis. sic quoque aboliti-
 onem eius publico spectaculo pertinaciter postulante equite,
 accitos Germanici liberos receptosque partim ad se partim
 in patris gremium ostentavit, manu vultuque significans ne
 gravarentur imitari iuvenis exemplum. cumque etiam in matur-
 itate sponsarum et matrimoniorum crebra mutatione vim legis
 eludi sentiret, tempus sponsas habendi coartavit, divortiiis
 modum imposuit.

35:1 senatorum affluentem numerum deformi et incondita turba
 35:2 circumstantibus.) Cordus Cremutius scribit, ne admissum
 quidem tunc quemquam senatorum nisi solum et praetemptato
 sinu. quosdam ad excusandi se verecundiam compulsi serva-
 vitque etiam excusantibus insigne vestis et spectandi in
 orchestra epulandique publice ius. quo autem lecti pro-
 batique et religiosius et minore molestia senatoria munera
 fungerentur, sanxit, ut prius quam consideret quisque
 ture ac mero supplicaret apud aram eius dei, in cuius
 templo coiretur, et ne plus quam bis in mense legitimus
 senatus ageretur, Kalendis et Idibus, neve Septembri Octo-
 brive mense ullos adesse alios necesse esset quam sorte
 ductos, per quorum numerum decreta confici possent; sibi-
 que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de
 negotiis ad frequentem senatum referendis ante tractaret.

35:4 sententias de maiore negotio non more atque ordine sed
 prout libuisset perrogabat, ut perinde quisque animum in-
 tenderet ac si censendum magis quam adsentiendum esset.
 36:1 auctor et aliarum rerum fuit, in quis: ne acta senatus
 publicarentur, ne magistratus deposito honore statim in
 provincias mitterentur, ut proconsulibus ad mulos et taber-
 nacula quae publice locari solebant certa pecunia consti-
 tueretur, ut cura aerari a quaestoribus urbanis ad praetor-
 ios praetoresve transiret, ut centumviralem hastam quam
 quaesturam functi consuerant cogere decemviri cogere.
 37:1 quoque plures partem administrandae rei publicae caperent,
 nova officia excogitavit: curam operum publicorum, viarum,
 aquarum, alvei Tiberis, frumenti populo dividendi, praefec-
 turam urbis, triumviratum legendi senatus, et alterum

(erant enim super mille, et quidam indignissimi et post
 necem Caesaris per gratiam et praemium adlecti, quos or-
 civos vulgus vocabat) ad modum pristinum et splendorem re-
 degit duabus lectionibus: prima ipsorum arbitratu, quo vir
 virum legit, secunda suo et Agrippae; quo tempore existim-
 atur lorica sub veste munitus ferroque cinctus praesedis-
 set (decem valentissimis senatorii ordinis amicis sellam suam
 circumstantibus.) Cordus Cremutius scribit, ne admissum
 quidem tunc quemquam senatorum nisi solum et praetemptato
 sinu. quosdam ad excusandi se verecundiam compulsi serva-
 vitque etiam excusantibus insigne vestis et spectandi in
 orchestra epulandique publice ius. quo autem lecti pro-
 batique et religiosius et minore molestia senatoria munera
 fungerentur, sanxit, ut prius quam consideret quisque
 ture ac mero supplicaret apud aram eius dei, in cuius
 templo coiretur, et ne plus quam bis in mense legitimus
 senatus ageretur, Kalendis et Idibus, neve Septembri Octo-
 brive mense ullos adesse alios necesse esset quam sorte
 ductos, per quorum numerum decreta confici possent; sibi-
 que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de
 negotiis ad frequentem senatum referendis ante tractaret.

35:4 sententias de maiore negotio non more atque ordine sed
 prout libuisset perrogabat, ut perinde quisque animum in-
 tenderet ac si censendum magis quam adsentiendum esset.
 36:1 auctor et aliarum rerum fuit, in quis: ne acta senatus
 publicarentur, ne magistratus deposito honore statim in
 provincias mitterentur, ut proconsulibus ad mulos et taber-
 nacula quae publice locari solebant certa pecunia consti-
 tueretur, ut cura aerari a quaestoribus urbanis ad praetor-
 ios praetoresve transiret, ut centumviralem hastam quam
 quaesturam functi consuerant cogere decemviri cogere.
 37:1 quoque plures partem administrandae rei publicae caperent,
 nova officia excogitavit: curam operum publicorum, viarum,
 aquarum, alvei Tiberis, frumenti populo dividendi, praefec-
 turam urbis, triumviratum legendi senatus, et alterum

35:2 circumstantibus.) Cordus Cremutius scribit, ne admissum
 quidem tunc quemquam senatorum nisi solum et praetemptato
 sinu. quosdam ad excusandi se verecundiam compulsi serva-
 vitque etiam excusantibus insigne vestis et spectandi in
 orchestra epulandique publice ius. quo autem lecti pro-
 batique et religiosius et minore molestia senatoria munera
 fungerentur, sanxit, ut prius quam consideret quisque
 ture ac mero supplicaret apud aram eius dei, in cuius
 templo coiretur, et ne plus quam bis in mense legitimus
 senatus ageretur, Kalendis et Idibus, neve Septembri Octo-
 brive mense ullos adesse alios necesse esset quam sorte
 ductos, per quorum numerum decreta confici possent; sibi-
 que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de
 negotiis ad frequentem senatum referendis ante tractaret.

35:4 sententias de maiore negotio non more atque ordine sed
 prout libuisset perrogabat, ut perinde quisque animum in-
 tenderet ac si censendum magis quam adsentiendum esset.
 36:1 auctor et aliarum rerum fuit, in quis: ne acta senatus
 publicarentur, ne magistratus deposito honore statim in
 provincias mitterentur, ut proconsulibus ad mulos et taber-
 nacula quae publice locari solebant certa pecunia consti-
 tueretur, ut cura aerari a quaestoribus urbanis ad praetor-
 ios praetoresve transiret, ut centumviralem hastam quam
 quaesturam functi consuerant cogere decemviri cogere.
 37:1 quoque plures partem administrandae rei publicae caperent,
 nova officia excogitavit: curam operum publicorum, viarum,
 aquarum, alvei Tiberis, frumenti populo dividendi, praefec-
 turam urbis, triumviratum legendi senatus, et alterum

35:2 circumstantibus.) Cordus Cremutius scribit, ne admissum
 quidem tunc quemquam senatorum nisi solum et praetemptato
 sinu. quosdam ad excusandi se verecundiam compulsi serva-
 vitque etiam excusantibus insigne vestis et spectandi in
 orchestra epulandique publice ius. quo autem lecti pro-
 batique et religiosius et minore molestia senatoria munera
 fungerentur, sanxit, ut prius quam consideret quisque
 ture ac mero supplicaret apud aram eius dei, in cuius
 templo coiretur, et ne plus quam bis in mense legitimus
 senatus ageretur, Kalendis et Idibus, neve Septembri Octo-
 brive mense ullos adesse alios necesse esset quam sorte
 ductos, per quorum numerum decreta confici possent; sibi-
 que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de
 negotiis ad frequentem senatum referendis ante tractaret.

35:4 sententias de maiore negotio non more atque ordine sed
 prout libuisset perrogabat, ut perinde quisque animum in-
 tenderet ac si censendum magis quam adsentiendum esset.
 36:1 auctor et aliarum rerum fuit, in quis: ne acta senatus
 publicarentur, ne magistratus deposito honore statim in
 provincias mitterentur, ut proconsulibus ad mulos et taber-
 nacula quae publice locari solebant certa pecunia consti-
 tueretur, ut cura aerari a quaestoribus urbanis ad praetor-
 ios praetoresve transiret, ut centumviralem hastam quam
 quaesturam functi consuerant cogere decemviri cogere.
 37:1 quoque plures partem administrandae rei publicae caperent,
 nova officia excogitavit: curam operum publicorum, viarum,
 aquarum, alvei Tiberis, frumenti populo dividendi, praefec-
 turam urbis, triumviratum legendi senatus, et alterum

35:2 circumstantibus.) Cordus Cremutius scribit, ne admissum
 quidem tunc quemquam senatorum nisi solum et praetemptato
 sinu. quosdam ad excusandi se verecundiam compulsi serva-
 vitque etiam excusantibus insigne vestis et spectandi in
 orchestra epulandique publice ius. quo autem lecti pro-
 batique et religiosius et minore molestia senatoria munera
 fungerentur, sanxit, ut prius quam consideret quisque
 ture ac mero supplicaret apud aram eius dei, in cuius
 templo coiretur, et ne plus quam bis in mense legitimus
 senatus ageretur, Kalendis et Idibus, neve Septembri Octo-
 brive mense ullos adesse alios necesse esset quam sorte
 ductos, per quorum numerum decreta confici possent; sibi-
 que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de
 negotiis ad frequentem senatum referendis ante tractaret.

35:4 sententias de maiore negotio non more atque ordine sed
 prout libuisset perrogabat, ut perinde quisque animum in-
 tenderet ac si censendum magis quam adsentiendum esset.
 36:1 auctor et aliarum rerum fuit, in quis: ne acta senatus
 publicarentur, ne magistratus deposito honore statim in
 provincias mitterentur, ut proconsulibus ad mulos et taber-
 nacula quae publice locari solebant certa pecunia consti-
 tueretur, ut cura aerari a quaestoribus urbanis ad praetor-
 ios praetoresve transiret, ut centumviralem hastam quam
 quaesturam functi consuerant cogere decemviri cogere.
 37:1 quoque plures partem administrandae rei publicae caperent,
 nova officia excogitavit: curam operum publicorum, viarum,
 aquarum, alvei Tiberis, frumenti populo dividendi, praefec-
 turam urbis, triumviratum legendi senatus, et alterum

recognoscendi turmas equitum, quotiensque opus esset. censes creari desitos longo intervallo creavit. numerum praetorum auxit. exegit etiam, ut quotiens consulatus sibi daretur, binos pro singulis collegas haberet, nec optinuit, reclamantibus cunctis satis maiestatem eius imminui, quod in bellica virtute honoranda, super triginta ducibus iustos triumphos et aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curavit.

38:2 liberis senatorum, quo celerius rei publicae assuescerent, protinus virili toga (sumpta) latum clavum induere et curiae interesse permisit, militiamque auspicantibus non tribunatum modo legionum, sed et praefecturas alarum dedit; ac ne qui expers castrorum esset, binos plerumque laticlavios praeposuit singulis aliis.

38:3 equitum turmas frequenter recognovit, post longam intercapedinem reducto more travectionis. sed neque detrahi quemquam in travehendo ab accusatore passus est, quod fieri solebat, et senio vel aliqua corporis labe insignibus quotiens misit, praemisso in ordine equo, ad respondendum quotiens citarentur pedibus venire; mox reddendi equi gratiam fecit eis, qui maiores annorum quinque et triginta retinere eum nolent. impetratisque a senatu decem adiutoribus, unum quemque equitum rationem vitae reddere coegit atque in exprobratis alios poena, alios ignominia notavit, plures admonitione, sed varia. lenissimum genus admonitionis fuit traditio coram pugillarum, quos taciti et ibidem statim legerent; notavitque aliquos, quod pecunias levioribus 40:1 usuris mutuati graviore faenore collocassent. ac comitiis tribunicis si deessent candidati senatores, ex equitibus R. creavit, ita ut potestate transacta, in utro vellet ordine manerent. cum autem plerique equitum attrito bellicis civilibus patrimonio spectare ludos e quattuordecim non auderent metu poenae theatralis, pronuntiavit non teneri ea, quibus ipsis parentibusve equester census unquam

fuisset.

40:2 populi recensum vicatim egit, ac ne plebs frumentationum causa frequentius ab negotiis avocaretur, ter in annum quaternum mensium tesseras dare destinavit; sed desideranti consuetudinem veterem concessit rursus, ut sui cuiusque mensis acciperet. comitiorum quoque pristinum ius reduxit ac multiplici poena coercito ambitu, Fabianis et Scaptiensibus tribulibus suis die comitiorum, ne quid a quoquam candidato desiderarent, singula milia nummum a se dividebat.

40:3 magni praeterea existimans sincerum atque ab omni colluvione peregrini ac servilis sanguinis incorruptum servare populum, et civitates Romanas parcissime dedit et manumittendi modum terminavit. Tiberio pro cliente Graeco petenti rescripsit, non aliter se daturum, quam si praesens sibi persuasisset, quam iustas petendi causas haberet; et Liviae pro quodam tributario Gallo roganti civitatem negavit, immunitatem optulit affirmans, facilius se passurum fisco detrahi aliquid, quam civitatis Romanae vulgari honestate et multo pluribus a libertate iusta removisse, cum et de numero et de conditione ac differentia eorum qui manumitterentur curiose cavisset, hoc quoque adiecit, ne victus unquam tortusve quis ullo libertatis genere civitatem adipisceretur.

40:5 etiam habitum vestitumque pristinum reducere studuit, ac visa quondam pro contione pullatorum turba, indignabundus et clamitans in Romanos, rerum dominos, gentemque togatam: negotium aedilibus dedit, ne quem posthac pateerentur in foro circove nisi positus lacernis togatum consistere.

41:1 liberalitatem omnibus ordinibus per occasiones frequenter exhibuit. nam et invecta urbi Alexandrino triumpho regia gaza tantam copiam nummariae rei effecit, ut faenore deminuto plurimum agrorum pretiis accesserit, et postea quotiens ex damnatorum bonis pecunia superflueret, usum

ac pluribus scaenis per omnium linguarum histriones; circensibus ludis gladiatorisque muneribus frequentissime editis interiecit plerumque bestiarum Africanarum venationes, non in foro modo, nec in amphitheatro, sed et in circo et in Saeptis, et aliquando nihil praeter venationem edidit; athletas quoque, extractis in campo Martio sedilibus ligneis; item navale proellium, circa Tiberim cavato solo, in quo nunc Caesarum nemus est. quibus diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate remanentium grassatoribus obnoxia esset. in circo aurigas cursoresque et confectores ferarum, et nonnumquam ex nobilissima iuventute, produxit. sed et Troiae lusum edidit frequentissime maiorum minorumque puerorum, prisci decorique moris existimans, clarae stirpis indolem sic notescere. in hoc ludicro Nonium Asprenatem lapsu debilitatum aureo torque donavit passusque est ipsum posterosque Torquati ferre cognomen. mox finem fecit talia edendi, Asinio Pollione oratore graviter invidioseque in curia questo Aesernini nepotis sui casum, qui et ipse crux fregerat.

43:3 ad scenicas quoque et gladiatorias operas et equitibus Romanis aliquando usus est, verum prius quam senatus consulto interdiceretur. postea nihil sane praeterquam adulescentulum Lycium honeste natum exhibuit, tantum ut ostenderet; quod erat bipedali minor, librarum septemdecim sides, tunc primum missos, per mediam arenam ad spectaculum induxit superque se subsellio secundo collocavit. solebat etiam citra spectaculorum dies, si quando quid invisitatum dignumque cognitu advectum esset, id extra ordinem quolibet loco publicare: ut rhinocerotem apud Saepta, tigrim in scaena, anguem quinquaginta cubitorum pro comitio.

43:5 accidit votivis Circensibus, ut correptus vallitudine lectica cubans tensas deduceret; rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, evenit ut laxatis sellae curulis compagibus caderet supinus. nepotum quoque

eius gratuitum iis qui cavere in duplum possent ad certum tempus indulsit. senatorum censum ampliavit ac pro octingentorum milium summa duodecies sestertium taxavit, supplementum vitque non habentibus. congiaria populo frequenter dedit, sed diversae fere summae: modo quadringenos, modo trecentos, nonnumquam duccenos quinquagenosque nummos; ac ne minores quidem pueros praeteriit, quamvis nonnisi ab undecimo aetatis anno accipere consuescent. frumentum quoque in annonae difficultatibus saepe levissimo, interdum nullo pretio viritum admensus est tesserasque nummarias duplicavit.

42:1 sed ut salubrem magis quam ambitiosum principem scires, querentem de inopia et caritate vini populum severissima coeruit voce: satis provisum a genere suo Agrippa perductis pluribus aquis, ne homines sitirent. eidem populo promissum quidem congiarium repositi bonae se fidei esse respondit; non promissum autem flagitanti turpitudinem et impudentiam edicto exprobravit affirmavitque non daturum se quamvis dare destinaret. nec minore gravitate atque constantia, cum proposito congiario multos manumissos insertosque civium numero comperisset, negavit accepturos quibus promissum non esset, ceterisque minus quam quondam dedit, ut destinata summa sufficeret. magna vero quondam sterilitate ac difficili remedio, cum venalicias et lanistarum familias peregrinosque omnes, exceptis medicis et praeceptoribus, partimque servitiorum urbe expulisset, ut tandem annona convaluit, impetum se cepisse scribit frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum fiducia cultura agrorum cessaret; neque tamen perseverasse, quia certum haberet posse per ambitionem quandoque restitui. atque ita posthac rem temperavit, ut non minorem aratorum ac negotiantium quam populi rationem deduceret.

43:1 spectaculorum et assiduitate et varietate et magnificentia omnes antecessit. fecisse se ludos ait suo nomine quater, pro aliis magistratibus (qui aut abessent aut non sufficerent) ter et vicies. fecitque nonnumquam vicatim

suorum munere cum consternatum ruinae metu populum retinere et confirmare nullo modo posset, transiit e loco suo atque in ea parte consedit, quae suspecta maxime erat.

44:1 spectandi confusissimum ac solutissimum morem correxit ordinavitque, motus iniuria senatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos consessu frequenti nemo receperat. factio igitur decreto patrum ut, quotiens quid spectaculi usquam publice ederetur, primus subselliorum ordo vacaret senatoribus, Romae legatos liberarum sociarumque gentium vtuit in orchestra sedere, cum quosdam etiam libertini generis in orchestra sedere, cum quosdam etiam libertini generis 44:2 mitti deprendisset. militem secrevit a populo. maritis e plebe proprios ordines assignavit, praetextatis cuneum^{popul} et plebe proprios ordines assignavit, sanxitque ne quis puliatorum^{popul} suum, et proximum paedagogis, sanxitque ne quis puliatorum media cavea sederet. feminis ne gladiatores quidem, quos promiscue spectari sollemnē olim erat, nisi ex superiore loco in theatro, separatim et contra praetoris tribunal, dedit. athletarum vero spectaculo muliebre secus omnes adeo summovit, ut pontificalibus ludis pugilum par postulatam distulerit in insequentis diei matutinum tempus, edixeritque mulieres ante horam quintam venire in theatrum

45:1 non placere. ipse circenses ex amicorum fere libertorumque cenaculis spectabat, interdum ex pulvinari, et quidem cum coniuge ac liberis sedens. spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aberat, petita venia commendatisque qui suam vicem praesidendo fungerentur. verum quotiens adesset, nihil praeterea agebat, seu vitandi rumoris causa, quo patrem Caesarem vulgo reprehensum commemorabat, quod inter spectandum epistulis libellisque legendis aut rescribendis vacaret, seu studio spectandi ac voluptate, qua teneri se neque dissimulavit umquam et saepe ingenue professus est. itaque corollaria et praemia in alienis quoque muneribus ac ludis et crebra et grandia de suo offerebat, nullique Graeco certamini interfuit, quo non pro merito quemque certantium honorarit. spectavit autem

studiosissime pugiles et maxime Latinos, non legitimos atque ordinarios modo, quos etiam committere cum Graecis solebat, sed et catervarios oppidanos, inter angustias vicorum pugnantis temere ac sine arte. universum denique genus operas aliquas publico spectaculo praebentium etiam cura sua dignatus est: athletis et conservavit privilegia et ampliavit; gladiatores sine missione edi prohibuit; obsecrationem in histriones magistratibus, omni tempore et loco lege veterem permissam, ademit praeterquam ludis et scaena. nec tamen eo minus aut xytticorum certationes aut gladiatorum pugnas severissime semper exegit. nam histrionum licentiam adeo comescuit, ut Stephanionem togatarium, cui in puerilem habitum circumtonsam matronam ministrasse compererat, per trina theatra virgils caesum relegaverit, Hylan pantomimum, querente praetore, in atrio domus suae nemine excluso flagellis verberarit, et Pyladen urbe atque Italia summovevit, quod spectatorem, a quo exsibilabatur, demonstrasset digito conspicuumque fecisset.

45:3 nantissimum modo, quos etiam committere cum Graecis solebat, sed et catervarios oppidanos, inter angustias vicorum pugnantis temere ac sine arte. universum denique genus operas aliquas publico spectaculo praebentium etiam cura sua dignatus est: athletis et conservavit privilegia et ampliavit; gladiatores sine missione edi prohibuit; obsecrationem in histriones magistratibus, omni tempore et loco lege veterem permissam, ademit praeterquam ludis et scaena. nec tamen eo minus aut xytticorum certationes aut gladiatorum pugnas severissime semper exegit. nam histrionum licentiam adeo comescuit, ut Stephanionem togatarium, cui in puerilem habitum circumtonsam matronam ministrasse compererat, per trina theatra virgils caesum relegaverit, Hylan pantomimum, querente praetore, in atrio domus suae nemine excluso flagellis verberarit, et Pyladen urbe atque Italia summovevit, quod spectatorem, a quo exsibilabatur, demonstrasset digito conspicuumque fecisset.

46:1 ad hunc modum urbe urbanisque rebus administratis, Italiam duodeviginta coloniarum numero, deductarum ab se, frequentavit operibusque ac vectigalibus publicis plurifariam instruxit, etiam iure ac dignatione urbi quodam modo pro parte aliqua adaequavit, excogitato genere sufragiorum, quae de magistratibus urbicis decuriones coloni in sua quisque colonia ferrent et sub die comitorum obsignata Romam mitterent. ac necubi aut honestorum deficeret copia aut multitudinis suboles, equestrem militiam petentis etiam ex commendatione publica cuiusque oppidi ordinabat; at iis, qui e plebe regiones sibi revisenti filios filiasve approbant, singula numerorum millia pro singulis dividebat.

47:1 provincias validiores et quas annuis magistratum imperis regi nec facile nec tutum erat, ipse suscepit, ceteras proconsulibus sortito permisit; et tamen nonnullas commutavit interdum atque ex utroque genere plerasque

posset, quid in provincia quaque gereretur, iuvenes primo modicis intervallis per militaris vias, dehinc vehicula dis-
posuit. commodius id visum est, ut qui a loco idem perferunt litteras, interrogari quoque, si quid res exigant, possint.
50:1 in diplomatibus libellisque et epistulis signandis initio sphinge usus est, mox imagine Magni Alexandri, novissime sua, Dioscuridis manu sculpta, qua signare ^{insecutus} insecuti quoque principes perseverarunt. ad epistulas omnis horarum quoque momenta nec diei modo sed et noctis, quibus datae significarentur, addebat.

51:1 clementiae civilitatisque eius multa et magna documenta sunt. ne numerem, quot et quos diversarum partium venia et ^{ad locum} incoluntate donatos principem etiam in civitate locum tenere passus sit: Iunium Novatum et Cassium Patavinum e plebe homines alterum pecunia, alterum levi exilio punire satis habuit, cum ille Agrippae iuvenis nomine asperimam de se epistulam in vulgus edidisset, hic convivio pleno proclamasset, neque votum sibi neque animum deesse con-

51:2 fodiendi eum. quadam vero ⁱⁿ cognitione, cum Aemilio Aeliano Cordubensi inter cetera crimina vel ^{maxime} obiceretur quod male opinari de Caesare soleret, conversus ad ^{accusatorem} commotoque similis 'velim,' inquit, 'hoc mihi probes; faciam sciat Aelianus et me linguam habere, plura enim de eo loquar'; nec quicquam ultra aut statim aut postea inquisiit.

51:3 Tiberio quoque de eadem re, sed violentius, apud se per epistulam conquerenti ita rescripsit 'aetati tuae, mi Tiberi, noli in hac re indulgere et nimium indignari quemquam esse, qui de me male loquatur; satis est enim, si hoc habemus ne quis nobis male facere possit'.

52:1 templa, quamvis sciret etiam proconsulibus decerni solere, in nulla tamen provincia nisi communi suo Romaeque nomine recepit (nam in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore) atque etiam argenteas status olim sibi positas ^{conflavit} conflavit omnis exque iis aureas ^{collinas} Apollini Palatino dedicavit.

saepius adiit. urbium quasdam, foederatas sed ad exitium licentia praecipites, libertate privavit, alias aut aere alieno laborantis levavit, aut terrae motu subversas denuo condidit, aut merita erga populum Romanum adlegantes Latinitate vel civitate donavit. nec est, ut opinor, provincia, in excepta dumtaxat Africa et Sardinia, quam non adierit. in has fugato Sex. Pompeio traicere ex Sicilia apparantem continentuae et immodicae tempestates inhiuerunt, nec mox occasio aut causa traiciendi fuit.

48:1 regnorum quibus belli iure potitus est, praeter pauca, aut isdem quibus ademerat reddidit, aut alienigenis contribuit. reges socios etiam inter semet ipsos necessitudinibus mutuis iunxit, promptissimus affinitatis cuiusque atque amicitiae conciliator et fautor; nec aliter universos quam membra partisque imperii curae habuit, rectorem quoque solitus apponere aetate parvis aut mente lapsis, donec adulescerent aut resipiscerent; ac plurimorum liberos et educavit simul cum suis et instituit.

49:1 ex militaribus copiis legiones et auxilia provinciatim distribuit, classem Miseni et alteram Ravennae ad tutelam Superi et Inferi maris conlocavit, ceterum numerum partim in urbis partim in sui custodiam adlegit, dimissa Calaguritanorum manu, quam usque ad devictum Antonium, item Germanorum, quam usque ad cladem Varianam inter armigeros circa se habuerat. neque tamen umquam plures quam tres cohortes in urbe esse passus est easque sine castris; reliquas in hiberna et aestiva circa finitima oppida dimittere assuerat. quidquid autem ubique militum esset, ad certam stipendiorum praemiorumque formulam adstrinxit, definitis pro gradu cuiusque et temporibus militiae et commodis missionum, ne aut aetate aut inopia post missionem sollicitari ad res novas possent. utque perpetuo ac sine difficultate sumptus ad tuendos eos prosequendosque suppeteret, aerarium militare cum vectigalibus novis constituit.

49:3 et quo celerius ac sub manum adnuntiari cognoscique

53:1 dictaturam magni vi offerente populo, genu nixus deicta
 ab umeris toga nudo pectore deprecatus est. domini apella-
 tionem ut maledictum et ^{obprobrium} obprobrium semper exhorruit. cum,
 spectante eo ludos, pronuntiatus esset in mimo 'o dominum
 aequum et bonum!' et universi quasi de ipso dictum exul-
 tantes ^{comprobassent} comprobassent, et statim manu vultuque indecoras
 adulationes repressit et insequenti die gravissimo cor-
^{ripuit}ripuit edicto; dominumque se posthac appellari ne a liberis
 quidem aut nepotibus suis vel serio vel ioco passus est, at-
 que eius modi blanditias etiam inter ipsos prohibuit. non
^{temere}temere urbe oppidove ullo egressus aut quoquam ingressus
 est nisi vespera aut noctu, ne quem officii causa inquiet-
 aret. in consulatu pedibus fere, extra consulatum saepe
 ad aperta sella per publicum incessit. promiscuis salut-
 ationibus admittebat et plebem, tanta comitate adeuntium
 desideria ^{excipiens}excipiens, ut quendam ioco corripuerit, quod sic
 sibi libellum porrigere dubitaret, quasi elephanto stipem.
 die senatus numquam patres nisi in curia salutavit et
 quidem sedentis, ac nominatim singulos nullo submonente;
 etiam discedens eodem modo sedentibus valere dicebat.
 officia cum multis mutuo exercuit, nec prius dies cuiusque
 sollemnes frequentare desit, quam grandi iam natu et in
 turba quondam sponsaliorum die vexatus. Gallum Cerrinium
 senatorem minus sibi familiarem, sed captum repente oculis
 et ob id inedia mori destinantem praesens consolando re-
 vocavit ad vitam.

54:1 in senatu verba facienti dictum est 'non intellexi,' et
 ab alio 'contradicerem tibi, si locum haberem'. interdum
 ob immodicas ^{disceptantium}disceptantium altercationes e curia per iram
 se proripienti quidam ^{ingesserunt}ingesserunt licere oportere senator-
 ibus de re publica loqui. Antistius Labeo senatus lectione,
 cum vir virum legeret, M. Lepidum hostem olim eius et tunc
 exultantem legit, interrogatusque ab eo an essent alii dig-
 niores, suum quemque iudicium habere respondit. nec
 ideo libertas aut ^{contumacia}contumacia ^{fraudi}fraudi cuiquam fuit, etiam
 sparsos de se in curia famosos libellos nec ^{expavit}expavit et

magna cura redarguit, ac ne requisitis quidem auctoribus
 id modo censuit, ^{conoscendum}conoscendum posthac de iis, qui libellos
 aut carmina ad infamiam ^{culuspian}culuspian sub alieno nomine edant.

56:1 iocis quoque quorundam invidiosis aut petulantibus ^{lac-}lac-
^{essibus}essibus, contradixit edicto. et tamen ne de inhienda
 testamentorum licentia quicquam constitueretur, intercessit
 quotiens magistratum comitiis interesset, tribus cum candi
 datis suis circuibat supplicabatque more sollempni. ferebat
 et ipse suffragium in tribu, ut unus e populo. testem se
 in iudiciis et interrogari et refelli aequissimo animo
 56:2 patiebatur. forum angustius fecit, non ausus extorquere
 possessoribus proximas domos. numquam filios suos populo
 commendavit ut non adiceret 'si merebuntur'. eisdem prae-
 textatis adhuc assurrectum ab universis in theatro et a
 stantibus plausum gravissime questus est, amicos ita
 magnos et potentes in civitate esse voluit, ut tamen pari
 iure essent quo ceteri legibusque iudiciariis aequo tene-
 rentur. cum Asprenas Nonius artius ei iunctus causam
 56:3 veneficii, accusante Cassio Severo, diceret, consuluit
 senatum quid officii sui putaret; cunctari enim se, ne
 si superesset, eripere legibus reum, sin deesset, desti-
 tuere ac praedamnare amicum existimaretur; et consentien-
 tibus universis sedit in subselliis per aliquot horas,
 verum tacitus et ne laudatione quidem iudiciali data.

56:4 affuit et clientibus, sicut Scutario cuidam, evocato quon-
 dam suo, qui postulabatur iniuriarum. unum omnino e
 reorum numero, ac ne eum quidem nisi precibus eripuit,
 exorato coram iudicibus accusatore, Castricium, per quem
 de coniuratione Murenae cognoverat.

57:1 pro quibus ^{meritis}meritis quantopere dilectus sit, facile est
 aestimare. omitto senatus consulta, quia possunt videri
 vel necessitate expressa vel ^{verecundia}verecundia. equites Romani
 natalem eius sponte atque consensu biduo semper celebra-
 runt. omnes ordines in lacum Curti ^{quotannis}quotannis ex voto
 pro salute eius stipem iaciebant, item kal. Ian. ^{strenam}strenam

in Capitolio, etiam absenti, ex qua summa pretiosissima de-
orum simulacra mercatus, ⁱⁿ vicatim dedicabat, ut Apollinem
57:2 Sandaliarium et Iovem Tragoedum aliaque. in resitutionem
Palatinae domus incendio absumptae veterani, ⁱⁿ decuriae,
tribus, atque etiam ⁱⁿ singulatim e cetero genere hominum
libentes ac pro facultate quisque pecunias contulerunt,
delibante tantum modo eo summarum acervos neque ex quoquam
plus denario auferente. revertentem ex provincia non
solum faustis ominibus, sed et modulatis carminibus pro-
sequebantur. observatum etiam est, ne quotiens introiret
58:1 urbem, supplicium de quoquam sumeretur. patris patriae
cognomen universi repentino maximoque consensu detulerunt
ei: prima plebs, legatione Antium missa; dein, quia non
recipiebat, ineuntii Romae spectacula frequens et laureata;
mox in curia senatus, neque decreto neque adclamatione,
58:2 sed per Valerium Messallam. is mandantibus cunctis, 'quod
bonum,' inquit, 'faustumque sit tibi domuique tuae, Caesar
et laeta huic (urbi) precari existimamus: senatus te con-
sentiens cum populo Romano consalutat patriae patrem'.
cui lacrimans respondit Augustus his verbis (ipsa enim,
sicut Messallae, posui) 'compos factus votorum meorum,
patres conscripti, quid habeo aliud deos immortales precari,
quam ut hunc consensum vestrum ad ultimum finem vitae mihi
perferre liceat?'

59:1 medico Antonio Musae, cuius opera ex ancipiti morbo
convaluerat, statuum aere conlato iuxta signum Aesculapi
statuerunt. nonnulli patrum familiarum testamento caverunt,
ut ab heredibus suis praelato titulo victimae in Capitolium
ducerentur votumque pro se solveretur, quod superstitem
Augustum reliquissent. quaedam Italiae civitates diem, quo
primum ad se venisset, initium anni fecerunt. provinciarum
pleraeque super templa et aras ludos quoque quinquennales
60:1 paene oppidatim constituerunt. reges amici atque socii et
singuli in suo quisque regno Caesareas urbes condiderunt et

cuncti simul aedem Iovis Olympii Athenis, antiquitus in-
cohatam, perficere communi sumptu destinaverunt Genioque
eius dedicare; ac saepe regnis relictis, non Romae modo
sed et provincias peragranti cotidiana officia togati ac
sine regio insigni more clientium praestiterunt.

61:1 quoniam qualis in imperiis ac magistratibus regendaque
per terrarum orbem pace belloque re publica fuerit
posui, referam nunc interiorum ac familiarem eius vitam,
quibusque moribus atque fortuna domi et inter suos egerit
61:2 a iuventa usque ad supremum vitae diem. matrem amisit in
primo consulatu, sororem Octaviam quinquagensimum et quar-
tum agens aetatis annum. utriusque cum praecipua officia
viviae praestitisset, etiam defunctae honores maximos
tribuit.

62:1 sponsam habuerat adulescens P. Servili Isaurici filiam
sed reconciliatus post primam discordiam Antonio, expo-
sulantibus utriusque militibus ut et necessitudine aliqua
iungerentur, privignam eius Claudiam, Fulviae ex P. Clodi
filiam, duxit uxorem vixdum nubilem, ac similtate cum
62:2 Fulvia socru orta dimisit intactam adhuc et virginem. mox
Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam ante duobus con-
sularibus, ex altero etiam matrem. cum hac quoque divor-
tium fecit, pertaesus, ut scribit, morum perversitatem
eius, ac statim Liviam Drusilliam matrimonio Tiberi Neroni
et quidem praegnante abduxit, dilexitque et probavit
unice ac perseveranter.

63:1 ex Scribonia Iuliam, ex Livia nihil liberorum tulit,
cum maxime cuperet. infans, qui conceptus erat, immaturu
est editus. Iuliam primum Marcello, Octaviae sororis sua
filio tantum quod pueritiam egresso, deinde, ut is obiit,
M. Agrippae nuptum dedit, exorata sorore, ut sibi generum
cederet; nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat et
63:2 ex ea liberos. hoc quoque defuncto, multis ac diu, etiam
ex equestri ordine, circumspectis condicionibus, Tiberium
privignum suum elegit coegitque praegnante uxorem, et ex

qua iam pater erat, dimittere. M. Antonius scribit, primum eum Antonio filio suo despondisse Iuliam, dein Cotisoni Getarum regi, quo tempore sibi quoque invicem filiam regis in matrimonium petisset.

64:1 nepotes ex Agrippa et Iulia tres habuit Gaium et Lucium et Agrippam, nepotes duas Iuliam et Agrippinam. Iuliam L. Paulo censoris filio, Agrippinam Germanico sororis suae nepoti collocavit. Gaium et Lucium adoptavit domi per assem et libram emptos a patre Agrippa, tenerosque adhuc ad curam rei publicae admovit et consules designatos cir-

64:2 cum provincias exercitusque dimisit. filiam et neptes ita instituit, ut etiam lanificio assuefaceret, veteretque loqui aut agere quicquam nisi propalam et quod in diurnos commentarios referretur; extraneorum quidem coetu adeo prohibuit, ut L. Vinicio, claro decoroque iuveni, scripserit quondam parum modeste fecisse eum, quod filiam suam

64:3 Baiae salutatum venisset. nepotes et litteras et natare aliaque rudimenta per se plerumque docuit ac nihil aeque elaboravit quam ut imitarentur chirographum suum; neque cenavit una, nisi ut in imo lecto assiderent, neque iter fecit nisi ut vehiculo anteirent aut circa aedequarent.

65:1 sed laetum eum atque fidentem et subole et disciplina domus Fortuna destituit. Iulias, filiam et neptem, omnibus probris contaminatas relegavit; Gaium et Lucium in duodeviginti mensium spatio amisit ambos, Gaius in Lycia, Lucio Massiliae defunctis. Tertium nepotem Agrippam simulque privignum Tiberium adoptavit in foro lege curiata; ex quibus Agrippam brevi ob ingenium sordidum ac ferox abdicavit seposuitque Surrentum.

65:2 aliquanto autem patientius mortem quam dedecora suorum tulit. nam Gaii Lucique casu non adeo fractus, de filia absens ac libello per quaestorem recitato notum senatus fecit abstinuitque congressu hominum diu prae pudore, etiam de necanda deliberavit. certe cum sub idem tempus una ex consociis liberta Phoebe suspendio vitam finisset

65:3 maluisse se ait Phoebes patrem fuisse. relegatae usum vini omnemque delicatorem cultum ademit neque adiri a quopiam libero servove, nisi se consulto, permisit, et ita ut certior fieret, qua is aetate, qua statura, quo colore esset, etiam quibus corporis notis vel cicatricibus. post quinquennium demum ex insula in continentem lenioribusque paulo condicionibus transtulit eam. nam ut omnino revocaret, exorari nullo modo potuit, deprecanti saepe populo Romano et pertinacius instanti tales filias talesque conjuges pro contione imprecatus. ex nepte Iulia post damnationem editum infantem adgnosci aliique vetuit. Agrippam nihilo tractabiliorem, immo in dies amentiosem, in insulam transportavit saepsitque insuper custodia militum. cavita etiam senatus consulto ut eodem loci in perpetuum contineretur, atque ad omnem et eius et Iuliarum mentionem ingemiscens, proclamare etiam solebat:

Αἰθ' ὄφελον ἀγαμός τ' ἐμεναί ἀγώνος τ' ἀπολόδοιαι!

nec aliter eos appellare, quam tris vomicas ac tria carcina mata sua.

66:1 amicitias neque facile admisit et constantissime retinuit, non tantum virtutes ac merita cuiusque digne prosecutus, sed vitia quoque et delicta, dum taxat modica, perpessus. neque enim temere ex omni numero in amicitia eius afflicti reperientur praeter Salvidienum Rufum, quem ad consulatum usque, et Cornelium Gallum, quem ad praefecturam Aegypti, ex infima utrumque fortuna provexerat.

66:2 quorum alterum res novas molientem dammandum senatus tradidit, alteri ob ingratum et malivolum animum domo et provinciis suis interdixit. sed Gallo quoque et accusatorum denuntiationibus et senatus consultis ad necem compulso, laudavit quidem pietatem tantopere pro se indignantium, ceterum et inlacrimavit et vicem suam conquestus est quod sibi soli non liceret amicis, quatenus vellet,

66:3 irasci. reliqui potentia atque opibus ad finem vitae suis quisque ordinis principes floruerunt, quantum et offensis intervenientibus. desideravit enim nonnumquam, ne de pluribus referam, et M. Agrippae patientiam et Maecenatis taciturnitatem, cum ille ex levi frigoris suspitione et quod Marcellus sibi antefereatur, Mytilenas se relictis omnibus contulisset, hic secretum de comperta Murenæ coniuratione uxori Terentiae prodidisset.

66:4 exegit et ipse in vicem ab amicis benivolentiam mutuum, tam a defunctis quam a vivis. nam quamvis minime appeteret hereditates, ut qui nunquam ex ignoti testamento capere quicquam sustinuerit, amicorum tamen suprema iudicia morosissime pensitavit, neque dolore dissimulato, si parcius aut citra honorem verborum, neque gaudio, si grate pieque quis se persecutus fuisset. legata vel partes hereditarium, a quibuscumque parentibus relicta sibi, aut statim liberis eorum concedere, aut si pupillari aetate essent, die virillis togae vel nuptiarum cum incremento restituere consuevit.

67:1 patronus dominusque non minus severus quam facilis et clemens, multos libertorum in honore et usu maximo habuit, ut Licinum et Celadum aliosque. Cosmum servum gravissime de se opinantem non ultra quam compedibus coercuit. Diomedem dispensatorem, a quo simul ambulante incurrenti repente ferro apro per metum obiectus est, maluit timiditatis arguere quam noxae, remque non minimi periculi, quia tamen libertis mori coegit compertum adulterare matronas; Thallo a manu, quod pro epistula prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit; paedagogum ministrosque Gaii filii, per occasionem valitudinis mortisque eius superbe avareque in provincia grassatos, oneratos gravi pondere cervicibus praecipitavit in flumen.

68:1 prima iuventa variorum dedecorum infamiam subiit. Sextus Pompeius ut effeminatum insectatus est; M. Antonius adoptionem avunculi stupro meritum; item Lucius Marci frater

quasi pudicitiam, delibatam a Caesare, Aulo etiam Hirtio in Hispania trecentis milibus nummum substraverit, solitus que sit crura suburere nuce ardenti, quo mollior pilus surgeret. sed et populus quondam universus ludorum die et accepit in contumeliam eius et adsensu maximo comprobavit versum in scena pronuntiatum de gallo Matris deum tympanizante 'videsne, ut cinaedus orbem digito temperat?'

69:1 adulteria quidem exercuisse ne amici quidem negant, excusantes sane non libidine, sed ratione commissa, quo facilius consilia adversariorum per cuiusque mulieres exquireret. M. Antonius super festinatam Liviae nuptias obiecit et feminam consularem e triclinio viri coram in cubiculum abductam, rursus in convivium rubentibus auriculis incompertiore capillo reductam; dimissam Scriboniam, quia liberius doluisset nimiam potentiam paelicis; condiciones quaesitas per amicos, qui matres familias et adultas aetate virgines denudarent atque perspicerent,

69:2 tamquam Toranio mangone vendente. scribit etiam ad ipsum haec, familiariter adhuc necdum plane inimicus aut hostis 'quid te mutavit? quod reginam in eo? uxor mea est? nunc coepi, an abhinc annos novem? tu deinde solam Drusillam inis? ita valeas, uti tu, hanc epistulam cum leges, non inieris Tertullam aut Terentillam aut Rufillam aut Salviam Titiseniam aut omnes. an refert, ubi et in qua arrigas?'

70:1 cena quoque eius secretior in fabulis fuit, quae vulgo $\delta\omega\delta\epsilon\mu\delta\theta\epsilon\omicron\varsigma$ vocabatur; in qua deorum deorumque habitu discubuisse convivas et ipsum pro Apolline ornatum, non Antonio modo epistulae singulorum nomina amarissime enumerantis exprobrant, sed et sine auctore notissimi versus:

Cum primum istorum condixit mensa choragum,
sexque deos vidit Mallia sexque deas;
impia dum Phoebi Caesar mendacia ludit,
adum nova divorum cenat adulteria:
omnia se a terris tunc numina declinarunt,
fugit et auratos Iuppiter ipse thronos.

70:2 auxit cenae rumorem summa tunc in civitate penuria ac
fames, adclamatumque est postridie omne frumentum deos
comedisse et Caesarem esse plane Apollinem, sed Tortorem:
quo cognomine is deus quadam in parte urbis colebatur.
notatus est et ut pretiosae suppellectilis Corinthiorumque
praecipidus, et aleae indulgens. nam et proscriptionis
tempore ad statuum eius ascriptum est:

pater argentarius, ego Corinthiarius,

cum existimaretur quosdam propter vasa Corinthia inter pro-
scriptos curasse referendos; et deinde bello Siciliensi
epigramma vulgatum est:

postquam bis classe victus naves perdidit,
aliquando ut vincat, iudit assidue aleam.

71:1 ex quibus sive criminibus sive maledictis infamiam im-
pudicitiae facillime refutavit et praesentis et posterae
vitae castitate; item lautitiarum invidiam, cum et Alex-
andria capta nihil sibi praeter unum murrinum calicem ex
instrumento regio retinuerit, et mox vasa aurea assidu-
issimi usus conflaverit omnia. circa libidines haesit;
postea quoque, ut ferunt, ad vitandas virgines promptior,
quae sibi undique etiam ab uxore conquirentur. aleae
rumorem nullo modo expavit, luditque simpliciter et palam
oblectamenti causa etiam senex, ac, praeterquam Decembri
71:2 mense, aliis quoque festis et profestis diebus. nec id
dubium est. autographa quadam epistula 'cenavi,' ait,
'mi Tiberi, cum isdem; accesserunt convivae Vinicius et
Silius pater. inter cenam lusimus geronticos et heri et
hodie, talis enim iactatis, ut quisque canem aut senionem
miserat, in singulos talos singulos denarios in medium
conferebat, quos tollebat universos, qui Venerem iecerat'.

71:3 et rursus aliis litteris 'nos, mi Tiberi, quinquatrus

satis iucunde egimus; lusimus enim per omnis dies forumque
aleatorum calfecimus. frater tuus magnis clamoribus rem
gessit; ad summam tamen perdidit non multum, sed ex magnis
detrimentis praeter spem paulatim retractum est. ego per-
didi viginti milia nummum meo nomine, sed cum effuse in
lusu liberalis fuisset, ut soleo plerumque. nam si quas
manus remisi cuique exegissem, aut retinuissem quod cui-
que donavi, vicissem vel quinquaginta milia. sed hoc
malo; benignitas enim mea me ad caelestem gloriam ef-
71:4 feret'. scribit ad filiam 'misi tibi denarios ducentos
quinquaginta, quos singulis convivis dederam, si vellent
inter se inter cenam vel talis vel par impar ludere'.

72:1 in ceteris partibus vitae continentissimum fuisse con-
stat ac sine suspicione ullius vitii. habitavit primo
iuxta Romanum forum, supra scalas anularias, in domo quae
Calvi oratoris fuerat; postea in Palatio, sed nihilo minus
aediibus modicis Hortensianis, et neque laxitate neque culti
conspicuis, ut in quibus porticus breves essent Albanarum
columnarum, et sine marmore ullo aut insigni pavimento con-
clavia. ac per annos amplius quadraginta eodem cubiculo
hieme et aestate mansit, quamvis parum salubrem vallitudini
suae urbem hieme experiretur assidueque in urbe hiemaret.

72:2 si quando quid secreto aut sine interpellatione agere pro-
posuisset, erat illi locus in edito singularis, quem Syra-
cusas et τεχνοπολις vocabat: huc transibat, aut in alicuius
libertorum suburbanum; aeger autem in domo Maecenatis cuba-
bat. ex secessibus praecipue frequentavit maritima insulae
que Campaniae, aut proxima urbi oppida, Lanuvium, Praenest-
Tibur, ubi etiam in porticibus Herculis templi persaepe iu-
72:3 dixit. ampla et operosa praetoria gravabatur, et neptis
quidem suae Iuliae, profuse ab ea extracta, etiam diruit
ad solum, sua vero quamvis modica non tam statuarum tabu-
larumque pictarum ornatu, quam xystis et nemoribus excolui-
rebusque vetustate ac raritate notabilibus: qualia sunt

- Capreis immanium beluarum ferarumque membra praegrandia,
 73:1 quae dicuntur gigantum ossa et arma heroum. instrumenti
 eius et supellectilis parsimonia apparet etiam nunc re-
 siduis lectis atque mensis, quorum pleraque vix privatae
 elegantiae sint. ne toro quidem cubuisse aiunt nisi
 humili et modice instrato. veste non temere alia quam
 domestica usus est, ab sorore et uxore et filia neptibus-
 que confecta; togis neque restrictis neque fuisis, clavo
 nec lato nec angusto, calciamentis altiusculis, ut pro-
 cerior quam erat videretur. et forensia autem et calceos
 numquam non intra cubiculum habuit ad subitos repentinos-
 que casus parata.
- 74:1 convivabatur assidue nec umquam nisi recta, non sine
 magno ordinum hominumque dilectu. Valerius Messalla tradit,
 neminem umquam libertinorum adhibitum ab eo cenae excepto
 Mena, sed asserto in ingenuitatem post proditam Sexti
 Pompei classem. ipse scribit, invitasse se quondam, in
 cuius villa maneret, qui speculator suus olim fuisset.
 convivia nonnumquam et serius inibat et maturius relin-
 quebat, cum convivae et cenare inciperent prius quam
 ille discumberet, et permanerent digresso eo. cenam
 ternis ferculis, aut cum abundantissime senis praebebat,
 ut non nimio sumptu, ita summa comitate. nam et ad com-
 munionem sermonis tacentis vel summissim fabulantis pro-
 vocabat, et aut acroamata et histriones aut etiam tri-
 viales ex circo ludios interponebat ac frequentius areta-
 logos.
- 75:1 festos et sollemnes dies profusissime, nonnumquam tan-
 tum ioculariter celebrabat. Saturnalibus, et si quando
 alias libuisset, modo munera dividebat, vestem et aurum
 et argentum, modo nummos omnis notae, etiam veteres regios
 ac peregrinos, interdum nihil praeter cilicia et spongias
 et rutabula et forpices atque alia id genus, titulis ob-
 scuris et ambiguis. solebat et inaequalissimarum rerum
 sortes et aversas tabularum picturas in convivio venditare

- incertoque casu spem mercantium vel frustrari vel explere
 ita ut per singulos lectos licitatio fieret et seu iactur
 76:1 seu lucrum communicaretur. cibi (nam ne haec quidem omi-
 serim) minimi erat atque vulgaris fere. secundarium pane
 et pisciculis minutos et caseum bubulum manu pressum et
 ficos virides biferas maxime appetebat; vescebatunque et
 ante cenam quocumque tempore et loco, quo stomachus desid
 76:2 asset. verba ipsius ex expistulis sunt 'nos in essedo pa
 domum redeo, panis unciam cum paucis acinis uvae duracina
 comedi'. et rursus 'ne Iudaeus quidem, mi Tiberi, tam di
 igenter sabbatis ieiunium servat quam ego hodie servavi,
 qui in balneo demum post horam primam noctis duas buccas
 manducavi prius quam ungui inciperem'. ex hac inobservan
 nonnumque vel ante initum vel post dimissum convivium sol
 77:1 cenitabat, cum pleno convivio nihil tangeret. vini quoque
 naturam parcissimus erat. non amplius ter bibere eum sol-
 itum super cenam in castris apud Mutinam, Cornelius Nepos
 tradit. postea quotiens largissime se invitaret, senos
 sextantes non excessit, aut si excessisset, reiciebat. e
 maxime delectatus est Raetico, neque temere interdum bibi
 pro potione sumebat perfusum aqua frigida panem, aut cuc-
 umeris frustum vel lactuculae thyrsum, aut recens aridumv
 pomum suci vinosioris.
- 78:1 post cibum meridianum, ita ut vestitus calciatusque er-
 retectis pedibus paulisper conquirecebat, opposita ad ocu-
 los manu. a cena in lecticulam se lucubratoriam recipieb,
 ibi, donec residua diurni actus aut omnia aut ex maxima
 parte conficeret, ad multam noctem permanebat. in lectum
 inde transgressus, non amplius cum plurimum quam septem
 horas dormiebat, ac ne eas quidem continuas, sed ut in il-
 78:2 temporis spatio ter aut quater expergisceretur. si inter-
 ruptum somnum reciperare, ut evenit, non posset, lectoribi
 aut fabulatoribus arcessitis resumebat, producebatque ult
 primam saepe lucem. nec in tenebris vigilavit umquam nis.

assidente aliquo. matutina vigilia offendeatur; ac si vel officii vel sacri causa maturius evigilandum esset, ne id contra commodum faceret, in proximo cuiuscumque domesticorum cenaculo manebat. sic quoque saepe indigens somni, et dum per vicos deportaretur et deposita lectica inter aliquas moras condormiebat.

79:1 forma fuit eximia et per omnes aetatis gradus venustissima; quamquam et omnis lenocinii negligens et in capite comendo tam incuriosus, ut raptim compluribus simul tonsoribus operam daret, ac modo tonderet modo raderet barbam, eoque ipso tempore aut legeret aliquid aut etiam scriberet. vultu erat vel in sermone vel tacitus adeo tranquillo serenoque, ut quidam e primoribus Galliarum confessus sit inter suos, eo se inhibitu ac remollitum, quo minus, ut destinarat, in transitu Alpium per simulationem conlocui propius admissus in praecipitium propelleret. ocularos habuit claros ac nitidos, quibus etiam existimari volebat inesse quiddam divini vigoris, gaudebatque, si qui sibi acrius contuenti quasi ad fulgorem solis vultum summitteret; sed in senecta sinistro minus vidit; dentes raros et exiguos et scabros; capillum leviter inflexum et subflavum; supercilia coniuncta; mediocres aures; nasum et a summo eminentiorem et ab imo deductiorem; colorem inter aquillum candidumque; staturam brevem (quam tamen Iulius Marathus, libertus et a memoria eius, quinque pedum et dodrantis fuisse tradit), sed quae commoditate et aequitate membrorum occuleretur, ut nonnisi ex comparatione astantis alicuius procerioris intellegi posset.

80:1 corpore traditur maculoso, dispersis per pectus atque alvum genitivis notis in modum et ordinem ac numerum stellarum caelestis ursae, sed et callis quibusdam, ex prurigine corporis adsiduoque et vehementi strigillis usu plurifariam concretis ad impetiginis formam. coxendice et femore et crure sinistro non perinde valebat, ut saepe etiam

includicaret; sed remedio harenarum atque harundinum confirmabatur. dextrae quoque manus digitum salutarem tam imbecillum interdum sentiebat, ut torpentem contractumque frigore vix cornei circuli supplemento scripturae admoventer questus est et de vesica, cuius dolore calculis demum per urinam eiectis levabatur.

81:1 graves et periculosas valitudines per omnem vitam aliquot expertus est; praecipue Cantabria domita, cum etiam destillationibus iocinere vitiatu ad desperationem redactus contrariam et ancipitem rationem medendi necessario subiit: quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus auctore Antonio Musa. quasdam et anniversarias ac tempore certo recurrentes experiebat; nam sub natalem suum plerumque languebat; et initio veris praecordiorum inflatione temptabatur, austrinis autem tempestatibus gravedine. quare

81:2 quassato corpore, neque frigora neque aestus facile tolerabat. hieme quaternis cum pingui toga tunicis et subucula et thorace laneo et feminalibus et tibialibus muniebat, aestate apertis cubiculi foribus, ac saepe in peristylo saliente aqua atque etiam ventilante aliquo cubabat. solis vero ne hiberni quidem patiens, domi quoque nonnisi petasatus sub divo spatiabatur. itinera lectica et noctibus fere, eaque lenta ac minuta faciebat, ut Praeneste vel Tibur biduo procederet; ac si quo pervenire mari posset, potius navigabat. verum tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lavandi raritate; unguebatur enim saepius, aut sudabat ad flammam, deinde perfundebatur egelida aqua vel sole multo tepefacta. quotiens nervorum causa marinis Albulisque calidis utendum esset, contentus hoc erat ut insidens ligneo solio, quod ipse Hispanico verbo duretam vocabat, manus ac pedes alternis iactaret.

83:1 exercitationes campestris equorum et armorum statim post civilia bella omisit et ad pilam primo folliculumque transit, mox nihil aliud quam vectabatur et deambulabat, ita ut in extremis spatiis subsultim decurreret, segestri

vel lodicula involutus. animi laxandi causa modo piscabatur hamo, modo talis aut ocellatis nucibusque ludebat cum pueris minutis, quos facie et garrulitate amabilis undique conquirebat, praecipue Mauros et Syros. nam pumilos atque distortos et omnis generis eiusdem ut ludibria naturae malique ominis abhorrebat.

84:1 eloquentiam studiaque liberalia ab aetate prima et cupide et laboriosissime exercuit. Mutinensi bello in tanta mole rerum et legisse et scripsisse et declamasse cotidie traditur. nam deinceps neque in senatu neque apud populum neque apud milites locutus est umquam nisi meditata et composita oratione, quamvis non deficeretur ad subita extemporali facultate. ac ne periculum memoriae adiret aut in ediscendo tempus absumeret, instituit recitare omnia. sermones quoque cum singulis atque etiam cum Livia sua graviores nonnisi scriptos et e libello habebat, ne plus minusve loqueretur ex tempore. pronuntiabat dulci et proprio quodam oris sono, dabatque assidue phonasco operam; sed nonnumquam infirmatis faucibus, praecanis voce ad populum contionatus est.

85:1 multa varii generis prosa oratione composuit, ex quibus nonnulla in coetu familiarium velut in auditorio recitavit, sicut *rescripta Bruto de Catone*, quae volumina cum iam senior ex magna parte legisset, fatigatus Tiberio tradidit perlegenda; item *hortationes ad philosophiam*, et aliqua *de vita sua*, quam tredecim libris Cantabrico tenuis bello nec ultra exposuit. poetica summam attigit. unus liber extat, scriptus ab eo hexametris versibus, cuius et argumentum et titulus est *Sicilia*; extat alter aequae modicus *epigrammatum*, quae fere tempore balinei meditabatur. nam tragoediam magno impetu exorsus, non succedenti stilo, abolevit quaerentibusque amicis, quidnam Aiax ageret, respondit, Aiacem suum in spongiam incubuisse.

86:1 genus eloquendi secutus est elegans et temperatum, vitatis sententiarum ineptiis atque concinnitate et

'reconditorum verborum', ut ipse dicit, 'fetoribus'; praecipuamque curam duxit sensum animi quam apertissime exprimere. quod quo facilius efficeret aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur, neque praepositionibus addere neque coniunctiones saepius iterare dubitavit, quae detractae afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent. cacozelos et antiquarios, ut diverso genere vitiosos, pari fastidio sprevit, exagitatatque nonnumquam; in primis Maecenatem suum, cuius 'myrobrechis ut ait, 'cincinnos' usque quaque persequitur et imitando per iocum irridet. sed nec Tiberio parcat et exoletas interdum et reconditas voces aucupanti. M. quidem Antonius ut insanum increpat, quasi ea scribentem, quae mirentur potius homines quam intellegant; deinde ludens malum et inconstans in eligendo genere dicendi ingenium eius, addit haec 'tuque dubitas, Cimberne Annius an Veranius Flaccus imitandi sint tibi, ita ut verbis, quae Crispus Sallustius excerpit ex Originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?' et quadam epistula Agrippinae neptis ingenium conlaudans 'sed opus est,' inquit, 'dare te operam, ne moleste scribas et loquaris'.

86:3 haec cotidiano sermone quaedam frequentius et notabiliter usurpasse eum, litterae ipsius autographae ostentant, in quibus identidem, cum aliquos numquam soluturos significavit, ad Kalendas Graecas soluturos ait; et cum hortatur ferenda esse praesentia, qualiacumque sint 'contenti simus hoc Catone'; et ad exprimendam festinatae rei velocitatem 'celerius quam asparagi cocuntur'; ponit assidue et pro stulto 'baceolum', et pro pullo 'pulleiaceum', et pro cerito 'vacerrosus', et 'vapide' se habere pro male, et 'bettizare' pro languere, quod vulgo 'lathanizare' dicitur; item 'simus' pro sumus, et 'domos' genitivo casu singulari pro domus. nec umquam aliter haec duo, ne quis mendam magis quam consuetudinem putet.

87:1 cotidiano sermone quaedam frequentius et notabiliter usurpasse eum, litterae ipsius autographae ostentant, in quibus identidem, cum aliquos numquam soluturos significavit, ad Kalendas Graecas soluturos ait; et cum hortatur ferenda esse praesentia, qualiacumque sint 'contenti simus hoc Catone'; et ad exprimendam festinatae rei velocitatem 'celerius quam asparagi cocuntur'; ponit assidue et pro stulto 'baceolum', et pro pullo 'pulleiaceum', et pro cerito 'vacerrosus', et 'vapide' se habere pro male, et 'bettizare' pro languere, quod vulgo 'lathanizare' dicitur; item 'simus' pro sumus, et 'domos' genitivo casu singulari pro domus. nec umquam aliter haec duo, ne quis mendam magis quam consuetudinem putet.

- 89:3 **notavi** et in chirographo eius illa praecipue: non dividit **verba** nec ab extrema parte versuum abundantis litteras in **alterum** transfert, sed ibidem statim subicit circumducitque.
- 89:1 **orthographiam**, id est formulam rationemque scribendi a gram-**maticis** institutam, non adeo custodit ac videtur eorum pot-**ius** sequi opinionem, qui perinde scribendum (ac) loquamur **existiment**. nam quod saepe non litteras modo sed syllabas aut permutat aut praeterit, communis hominum error est. nec ego id notare, nisi mihi mirum videretur tradidisse aliquos, legato eum consulari successorem dedisse ut rudi et indocto, cuius manu 'ixi' pro 'ipsi' scriptum animad-**verterit**. quotiens autem per notas scribit, B pro A, C pro B ac deinceps eadem ratione sequentis litteras ponit; pro X autem duplex A.
- 89:1 ne Graecarum quidem disciplinarum leviore studio tene-**batur**. in quibus et ipsis praestabat largiter, magistro dicendi usus Apollodoro Pergameno, quem iam grandem natu Apolloniam quoque secum ab urbe iuvenis adhuc eduxerat, deinde eruditione etiam varia repletus per Arei philosophi filiorumque eius Dionysi et Nicanoris contubernium; non tamen ut aut loqueretur expedite aut componere aliquid **auderet**; nam et si quid res exigeret, Latine formabat vendendumque alii dabat. sed plane poematum quoque non **imperitus**, delectabatur etiam comoedia veteri et saepe **eam** exhibuit spectaculis publicis. in evolvendis utrius-**que** linguae auctoribus nihil aeque sectabatur, quam prae-**cepta** et exempla publice vel privatim salubria, eaque ad **verbum** excerpta aut ad domesticos aut ad exercituum pro-**vinciarumque** rectores aut ad urbis magistratus plerumque **miscebat**, prout quique monitione indigerent. etiam libros **totos** et senatui recitavit et populo notos per edictum **saepe** fecit, ut orationes Q. Metelli de prole augenda et **Rutilii de modo aedificiorum**, quo magis persuaderet utram-**que** non ab se primo animadversam, sed antiquis iam **tunc saepe** fuisse.

- 89:3 ingenia saeculi sui omnibus modis fovit; recitantis et **benigne** et patienter audiit, nec tantum carmina et histo-**rias**, sed et orationes et dialogos. componi tamen aliqui de se nisi et serio et a praestantissimis offendebar, a **monebatque** praetores, ne paterentur nomen suum commissio-**nibus** obsolescere.
- 90:1 circa religiones talem accepimus. tonitrua et fulgura paulo infirmius expavecebat, ut semper et ubique pellem **vifuli** marini circumferret pro remedio, atque ad omnem **maioris** tempestatis suspicionem in abditum et concamratu **locum** se reciperet, **consternatus** olim per nocturnum iter **transcursu** fulguris, ut praediximus.
- 91:1 somnia neque sua neque aliena de se neglegebat. Philo-**pensi** acie quamvis statuisset non egredi tabernaculo prop-**ter** valitudinem, egressus est tamen amici somnio monitus; **cessitque** res prospere, quando captis castris lectica eiv quasi ibi cubans remansisset, concursu hostium confossa a **que** lacerata est. ipse per omne ver plurima et formidulo **issima** et vana et irrita videbat, reliquo tempore rariora **et minus** vana. cum dedicatam in Capitolio aedem Tonanti Iovi assidue frequentaret, somniavit, queri Capitolinum **Iovem** cultores sibi abduci, seque respondiisse, Tonantem. **pro** Ianitore ei appositum; ideoque mox tintinnabulis fas-**tigium** aedis rediit, quod ea fere ianuis dependebant. **ex** nocturno visu etiam stipem quotannis die certo emendi-**cabat** a populo, cavam manum asses porrigentibus praebens. **auspicia** et omina quaedam pro certissimis observabat; **si** mane sibi calceus perperam ac sinister pro dextro in-**duceretur**, ut **dirum**; si terra marive ingrediente se longi-**quam** profectioem forte rorasset, ut **laetum** matutique et **prosperi** reditus. sed et ostentis praecipue movebatur. **enatam** inter iuncturas lapidum ante domum suam palmam in **compluvium** deorum Penatium transtulit, utque coalesceret **magno** opere curavit. apud insulam Capreas veterrimae illic **denissos** iam ad terram languentisque ramos convalesse

Capitulum

- adventu suo, adeo laetatus est, ut eas cum re publica Neapolitanorum permutaverit, Aenaria data. observabat et dies quosdam, ne aut postridie nūmūm quocumque proficisceretur, aut Nonis quicquam rei seriae incohareret; nihil in hoc quidem aliud devitans, ut ad Tiberium scribit, quam δὲ οὐκ ἔστιν ἄλλο τι.
- 93:1 peregrinarum caerimoniarum sicut veteres ac praeceptas reverentissime coluit, ita ceteras contemptui habuit. namque Athenis initiatus, cum postea Romae pro tribunali de privilegio sacerdotum Atticae Cereris cognosceret et quaedam secretiora proponerentur, dimisso consilio et corona circumstantium solus audiit disceptantes. at contra non modo in peragranda Aegypto paulo deflectere ad visendum Apin supersedit, sed et Gaium nepotem, quod Iudaeam praetervehens apud Hierosolyma non supplicasset, conlaudavit.
- 94:1 et quoniam ad haec ventum est, non ab re fuerit subtexere, quae ei prius quam nasceretur et ipso natali die ac deinceps evenerint, quibus futura magnitudo eius et perpetua felicitas sperari animadvertique posset.
- 94:2 Velitris antiquitus tacta de caelo parte muri, responsum est eius oppidi civem quandoque rerum potiturum; qua fiducia Veliterni et tunc statim et postea saepius paene ad exitium sui cum populo Romano belligeraverant; sero tandem documentis apparuit, ostentum illud Augusti potentiam portendisse.
- 94:3 auctor est Iulius Marathus, ante paucos quam nasceretur menses prodigium Romae factum publice, quo denuntiabatur, regem populo Romano naturam parturire; senatum exterritum censuisse, ne quis illo anno genitus educaretur; eos qui gravidas uxores haberent, quod ad se quisque spem traheret, curasse ne senatus consultum ad aerarium deferretur.
- 94:4 in Asclepiadis Mendētis θεολογούμενον libris lego, Atiam, cum ad sollempne Apollinis sacrum media nocte venisset, posita in templo lectica, dum ceterae matronae dormirent, obdormisse; draconem repente irrepsisse ad eam pauloque

post egressum; illam expergefactam quasi a concubitu mari purificasse se; et statim in corpore eius extitisse macul velut picti draconis, nec potuisse unquam exigi, adeo ut mox publicis balineis perpetuo abstinerit; Augustum natum mense decimo et ob hoc Apollinis filium existimatum. eam Atia prius quam pareret somniavit, intestina sua ferri ac sidera explicarique per omnem terrarum et caeli ambitum. somniavit et pater Octavius, utero Atiae iubar solis exor quo natus est die, cum de Catilinae coniuratione agere in curia et Octavius ob uxoris puerperium serius affuisse nota ac vulgata res est P. Nigidium, comperta morae causa ut horam quoque partus acceperit, affirmasse dominum terrarum orbi natum. Octavio postea, cum per secreta Thraciae exercitum duceret, in Liberi patris luco barbara caerimon de filio consulenti, idem affirmatum est a sacerdotibus, quod infuso super altaria mero tantum flammae emicuisset, ut supergressa fastigium templi ad caelum usque ferretur, unigue omnino Magno Alexandro apud easdem aras sacrifician nocte videre visus est filium mortali specie ampliozem, c fulmine et sceptro exuviisque Iovis Optimi Maximi ac radi ata corona, super laureatum currum, bis senis equis cando eximio trahentibus. infans adhuc, ut scriptum apud C. Drusum extat, repositus vespere in cunas a nutricula loco plano, postera luce non comparuit, diuque quaesitus tandem in altissima turri repertus est, iacens contra solis exortum.

94:7 cum primum fari coepisset, in avito suburbano obstrepentis forte ranas silere iussit, atque ex eo negantur ib ranae coaxare. ad quartum lapidem Campanae viae in nemor prandenti ex improviso aquila panem ei e manu raquit, et cum altissime evolasset, rursus ex improviso leniter delapsa reddidit.

94:8 Q. Catulus post dedicatum Capitolium duabus continuis noctibus somniavit: prima, Iovem Optimum Maximum e prae-

textatis compluribus circum aram ludentibus unum secrevisse, atque in eius sinum signum rei publicae quam manu gestaret reposuisse, at insequenti, animadvertisse se in gremio Capitolini Iovis eundem puerum, quem cum detrahi iussisset, prohibebitum monitu dei, tanquam is ad tutelam rei publicae educaretur; ac die proximo obvium sibi Augustum, cum incognitum alias haberet, non sine admiratione contuitus, simillimum dixit puero, de quo somniasset. quidam prius somnium Catuli aliter exponunt, quasi Iuppiter compluribus praetextatis tutorem a se poscentibus, unum ex eis demonstrasset ad quem omnia desideria sua referrent, eiusque osculum delibatum digitis ad os suum rettulisset.

94:9 M. Cicero C. Caesarem in Capitolium prosecutus, somnium pristinae noctis familiaribus forte narrabat: puerum facie liberali, demissum e caelo catena aurea, ad fores Capitoli constitisse eique Iovem flagellum tradidisse; deinde repente Augusto viso, quem ignotum plerisque adhuc avunculus Caesar ad sacrificandum acciverat, affirmavit ipsum esse, cuius imago secundum quietem sibi obversata sit.

94:10 summenti virilem togam tunica lati clavi, resuta ex utraque parte, ad pedes decidit. fuerunt qui interpretarentur, non aliud significare, quam ut is ordo cuius insigne id esset quandoque ei subiceretur.

94:11 apud Mundam Divus Iulius, castris locum capiens cum silvam caederet, arborem palmae repertam conservari ut omen victoriae iussit; ex ea continuo enata suboles adeo in paucis diebus adolevit, ut non aequiperaret modo matricem, verum et obtegeret frequentareturque columbarum nidis, quamvis id avium genus duram et asperam frondem maxime vitet. illo et praecipue ostento motum Caesarem ferunt, ne quem alium sibi succedere quam sororis nepotem vellet.

94:12 in recessu Apolloniae Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa ascenderat; cum Agrippae, qui prior consulebat, magna et paene incredibilia praedicerentur, reticere ipse genituram suam nec velle edere perseverabat,

metu ac pudore, ne minor inveniretur. qua tamen post multas adhortationes vix et cunctanter edita, exilivit Theogenes adoravitque eum. tantam mox fiduciam fatis Augustus habuit, ut thema suum vulgaverit nummumque argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percusserit.

95:1 post necem Caesaris reverso ab Apollonia et ingrediente eo urbem, repente liquido ac puro sereno circulus ad speciem caelestis arcus orbem solis ambiit, ac subinde Iuliae Caesaris filiae monumentum fulmine ictum est. primo autem consulatu et augurium capienti duodecim se vultures ut Romulo ostenderunt, et immolanti omnium victimarum iocineram replicata intrinsecus ab ima fibra paruerunt, nemine peritorum aliter colectante quam laeta per haec et magna portendi.

96:1 quin et bellorum omnium eventus ante praesensit. contractis ad Bononiam triumvirorum copiis, aquila tentorio eius supersedens duos corvos hinc et inde infestantis afflixit et ad terram dedit; notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem qualis secuta est, et exitum praesagiente. Philippis Thessalus quidam de futura victoria nuntiavit auctore Divo Caesare, cuius sibi species itinere avio occurrisset.

96:2 circa Perusiam, sacrificio non litanti cum augeri hostias imperasset, ac subita eruptione hostes omnem rei divinae apparatus abstulissent, constitit inter haruspices, quae periculosa et adversa sacrificanti denuntiata essent, cuncta in ipsos recasura qui exta haberent, neque aliter evenit. pridie quam Siciiliensem pugnam classe committeret, deambulanti in litore piscis e mari exilivit et ad pedes iacuit. apud Actium descendenti in aciem asellus cum asinario occurrit: homini Eutychnus, bestiae Nicon erat nomen; utriusque simulacrum aeneum victor posuit in templo, in quod castrorum suorum locum vertit.

97:1 mors quoque eius, de qua hinc dicam, divinitasque post mortem evidentissimis ostentis praecognita est. cum

lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum saepius circumvolavit transgressaque in vicinam aedem super nomen Agrippae ad primam litteram sedit; quo animadverso vota, quae in proximum lustrum suscipi mos est, collegam suum Tiberium nuncupare iussit: nam se, quamquam conscriptis paratisque iam tabulis, negavit suscepturum quae non esset solutus. sub idem tempus ictu fulminis ex inscriptione statuae eius prima nominis littera effluxit; responsum est, centum solos dies posthac victurum, quem numerum C littera notaret, futurumque ut inter deos referretur, quod aesar, id est reliqua pars e Caesaris nomine, Etrusca lingua deus vocaretur.

97:3 Tiberium igitur in Illyricum dimissurus et Beneventum usque persecutus, cum interpellatores aliis atque aliis causis in iure dicendo detinerent, exclamavit, quod et ipsum mox inter omnia relatum est, non, si omnia morarentur, amplius se posthac Romae futurum, atque itinere inchoato Asturam perrexit, et inde, praeter consuetudinem de nocte, ad occasionem aurae evectus, causam valitudinis 98:1 contraxit ex profluvio alvi. tunc Campaniae ora proximiusque insulis circuitis, Caprearum quoque secessui quadri-duum impendit, remississimo ad otium et ad omnem comitatem animo.

98:2 forte Puteolanum sinum praetervehenti vectores nautaeque de navi Alexandrina, quae tantum quod appulerat, candidati coronatique et tura libantes fausta omnia et eximias laudes congresserant: per illum se vivere, per illum navigare, libertate atque fortunis per illum frui. qua re admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus divisit iusque iurandum et cautionem exegit a singulis, non alio datam summam quam in emptionem Alexandrinarum mercium absumptos. sed et ceteros continuos dies inter varia munuscula togas insuper ac pallia distribuit, lege proposita ut Romani Graeco, Graeci Romano habitu et sermone uterentur. spectavit assidue exercentes ephedos, quorum

aliqua adhuc copia ex vetere instituto Capreis erat; isde etiam epulum in conspectu suo praebuit, permessa, immo ex acta iocandi licentia diripiendique pomorum et obsoniorum rerumque <omnium> missilia. nullo denique genere hilaritatis abstinuit.

98:4 vicinam Capreis insulam Apragopolim appellabat, a desidia secedentium illuc e comitatu suo. sed ex dilectis unum, Masgabam nomine, quasi conditorem insulae κτίστην vocare consuevit. huius Masgabae ante annum defuncti tumulum cum e triclinio animadvertisset magna turba multi que luminibus frequentari, versum compositum ex tempore clare pronuntiavit:

Κτίστου δὲ τύμβον εἴσορῶ πυρούμενον.

conversus ad Thrasyllum Tiberi comitem, contra accubantem et ignarum rei, interrogavit cuiusnam poetae putaret esse quo haesitante, subiecit alium:

Ὅρῳς φάεσσι Μασγάβαν τυμώμενον;

98:5 ac de hoc quoque consuluit. cum ille nihil aliud responderet quam, cuiuscumque essent optimos esse, cachinnum sustulit atque in iocos effusus est. mox Neapolim traiecit, quamquam etiam tum infirmis intestinis morbo variante; tamen et quinquennale certamen gymnicum honori suo institutum perspectavit et cum Tiberio ad destinatum locum contendit. sed in redeundo adgravata valitudine, tandem Nolae succubuit revocatumque ex itinere Tiberium diu sercreto sermone detinuit, neque post ulli maiori negotio animum accommodavit.

99:1 supremo die identidem exquirens, an iam de se tumultus foris esset, petito speculo, capillum sibi comi ac malas labantes corrigi praecepit, et admissos amicos percentatu equid iis videretur mimum vitae commode transexisse

adiexit et clausulam:

ἐπεὶ δὲ πάνυ καλῶς πέπαισταί, ὁστε κρότον
καὶ πάντες ἡμᾶς μετὰ χαρῆς προπέμψατε.

omnibus deinde dimissis, dum advenientes ab urbe de Drusi filia aegra interrogat, repente in oculis Liviae et in hac voce defecit 'Liviam, nostri coniugi memor vive, ac vale!', sortitus exitum facilem et qualem semper optaverat.

99:2 nam fere quotiens audisset cito ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi et suis εὐθανασίαν similem (hoc enim et verbo uti solebat) precabatur. unum omnino ante efflatam animam signum alienatae mentis ostendit, quod subito pavefactus a quadraginta se juvenibus abripi questus est. id quoque magis praesagium quam mentis deminutio fuit, siquidem totidem milites praetoriani extulerunt eum in publicum.

100:1 obiit in cubiculo eodem, quo pater Octavius, duobus Sextis, Pompeio et Appuleio, coss. XIV Kal. Septemb. hora diei nona, septuagesimo et sexto aetatis anno, diebus V et XXX minus.

100:2 corpus decuriones municipiorum et coloniarum a Nola Bovillas usque deportarunt, noctibus propter anni tempus, cum interdiu in basilica cuiusque oppidi vel in aedium sacrarum maxima reponeretur. a Bovillis equester ordo suscepit, urbique intulit atque in vestibulo domus locavit. senatus et in funere ornando et in memoria honoranda eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam, funus triumphali porta ducentum, praecedente Victoria quae est in curia, canentibus nemiam principum liberis aureos ferreosque sumendos; nonnulli, die ponendos anulos aureos ferreosque sumendos; nonnulli, 100:3 ossa legenda per sacerdotes summorum collegiorum. fuit et qui suaderet, appellationem mensis Augusti in Septembrem transferendam, quod hoc genitus Augustus, illo defunctus

esset; alius, ut omne tempus a primo die natali ad exitum eius saeculum Augustum appellaretur et ita in fastos referretur. verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus est, pro aede Divi Iuli a Tiberio et pro rostris veteribus a Druso Tiberi filio, ac senatorum umeris de-

100:4 latus in Campum crematusque. nec defuit vir praetorius, qui se effigiem cremati euntem in caelum vidisse iuraret. reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati et distincti pedibusque nudis, ac Mausoleo condiderunt. id opus inter Flaminiam viam ripamque Tiberis sexto suo consulatu extruxerat circumiectasque silvas et ambulatio-

101:1 nēs in usum populi iam tum publicarat. | testamentum L. Planco C. Silio coss. III Non. Apriles, ante annum et quattuor menses quam decederet, factum ab eo ac duobus codicibus partim ipsius partim Libertorum Polybi et Hilarionis manu scriptum depositumque apud se

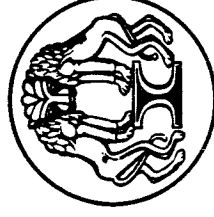
101:2 virgines Vestales cum tribus signatis aequae voluminibus protulerunt. quae omnia in senatu aperta atque recitata sunt. heredes instituit primos, Tiberium ex parte dimidia et sextante, Liviam ex parte tertia, quos et ferre nomen suum iussit; secundos, Drusum Tiberi filium ex triente, ex partibus reliquis Germanicum liberisque eius tres sexus viriis; tertio gradu, propinquos amicosque compluris.

legavit populo Romano quadringenties, tribubus tricies quinquies sestertium, praetorianis militibus singula milia nummorum, cohortibus urbanis quingenos, legionaris trecentos nummos. quam summam repraesentari iussit, nam et 101:3 confiscatam semper repositamque habuerat. reliqua legata varie dedit perduxitque quaedam ad vicies sestertium, quibus solvendis annum diem finit, excusata rei familiaris mediocritate, nec plus perventurum ad heredes suos quam milies et quingenties professus, quamvis viginti proximis annis quaterdecies milies ex testamentis amicorum percipisset, quod paene omne cum duobus paternis patrimoniis ceterisque hereditatibus in rem publicam absumpsisset.

101:4 Iulias filiam neptemque, si quid iis accidisset, vetuit
sepulcro suo inferri. tribus voluminibus, uno mandata
de funere suo complexus est, altero indicem rerum a se
gestarum, quem vellet incidi in aeneis tabulis, quae
ante Mausoleum stauerentur, tertio breviarum totius
imperii, quantum militum sub signis ubique esset, quantum
pecuniae in aerario et fisci et vectigaliorum residuis.
adiecit et libertorum servorumque nomina, a quibus ratio
exigi posset.

SUETONIUS DIVUS AUGUSTUS

Edited with Introduction and
Commentary by
John M. Carter

Published by Bristol Classical Press
General Editor: John H. Betts